

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 6 JUNI 1951

No. 1777

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
Credietrestrictie in de Verenigde Staten door <i>Drs W. Koster</i>	420
Trefpunten op het gebied van de rijks- en gemeentefinanciën door <i>J. Hasper</i>	421
De ontwikkeling van de wereldkatoensituatie door <i>Drs H. J. Kuhlmeijer</i>	423
Consumentencoöperaties in Zweden door <i>Dr F. Breedvelt</i>	426
Ingezonden stuk: Mercurius aan banden door <i>J. H. Seijlhouwer</i>	429
London Letter door <i>Henry Hake</i>	429
Boekbesprekingen: Mr P. M. J. Nolet: De nieuwe Huurwet met haar voornaamste uitvoeringsvoorschriften, bespr. door <i>Drs A. W. Hermse</i> ..	431
<i>H. W. Spiegel</i> : Current economic problems, bespr. door <i>Dr J. Kaufmann</i>	432
Internationale notities: De inkomsten van het Amerikaanse bedrijfsleven	432
De investeringen in de Amerikaanse petroleumindustrie	433
Geld- en kapitaalmarkt	433
Statistieken: Bankstaten	434
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	434
Productie aan nieuwe verzekeringen van 57 levensverzekeringmaatschappijen in Nederland	435
Inleggingen en terugbetalingen bij despaarbanken in Nederland	435

Dezer dagen

hebben de Westelijke plaatsvervangers direct bericht naar Moskou gezonden, of men er de zakagenda niet beter ineens bij kon halen, nu het met de andere agenda(s) niet wilde. Het antwoord heeft er niet toe geleid, dat men de datum van de ministersconferentie kon noteren; maar van Russische zijde heeft men er niets tegen het gesprek der plaatsvervangers voort te zetten.

Laat doorgaan, het is ook de kreet, die uit Perzië wordt vernomen, naar aanleiding van het besluit de genationaliseerde olie-industrie ook feitelijk over te nemen; maar ook de kans op onderhandelen gaat door, zoals Batavus Drogstoppel, makelaar in koffie, schreef: ik ben te lang bij de zaken, om mijn wereld niet te kennen; dat laat zich zeer zeker ook stellen over de hoofdpersonen in deze wringpartij om betere posities.

Van je voort, voort, voort: als de toestand ter wereld niet erger wordt, zullen de Amerikaanse toeristen komen. Van tevoren is al voor hen uitgerekend, hoeveel dollars zij zullen achterlaten, in Canada, in de Westeuropese landen en in het gebied van de Middellandse Zee. „Vader ik wil gaan reizen, geef mij geld en goed”; wie zou achter zo'n kinderlijke vraag een betalingsbalansquaestie zoeken?

Een Nederlander waarschijnlijk. Weliswaar is over April het dekkingspercentage van de import opgelopen tot 71 pCt, waarmee het voorlopig jaargemiddelde zich weer wat properder vertoont, weliswaar is de werkgelegenheids-situatie in het eerste kwartaal gunstiger geweest dan het vorig jaar, maar dat kan zo niet doorgaan. Er moet valuta bij komen; zo groeit de lokkende gastvrijheid voor „paying guests”.

Zal het daarbij helpen, dat een juridisch vonnis in de Verenigde Staten directe economische gevolgen heeft gehad? De aantasting van de wetten tot prijshandhaving van merkartikelen heeft een prijsstrijd volgens het recept van de leerboekjes, paragraaf over oligopolie, uitgelokt. De organisatie van kleine zakenlieden heeft tezelfdertijd meegedeeld, dat de strijd tegen de duurte wordt ingezet. Werkt hier de burgerzin, die de Schoolmeester zo treffend bij zijn schutters beschreef, of zijn het gewoon de wetten van vraag en aanbod? De voorraden aan consumptiegoederen, vooral duurzame, bij verschillende handelschakels liggen een kwart en meer hoger dan een jaar geleden, terwijl de omzetsnelheid terugloopt.

Eén reden minder om te vertrekken van huis en haard zullen de Amerikanen hebben: Busmaatschappijen goten over hun passagiers reclamespreuken uit. Het zal niet doorgaan, heeft de rechter beslist: „Freedom of attention, which forced listening destroys, is a part of liberty essential to individuals and society”.

Het verlies van de vrijheid om niet te luisteren tast de grondrechten van de mens aan: zeker als de vakantie nadert en het wereldbeeld in essentiële trekken ongewijzigd blijft. Doch wie oren heeft om te horen, kan zich er over verheugen, dat de wetten tot verlening van hulp en voedingsmiddelen aan India door de Amerikaanse volksvertegenwoordiging heen zijn.

Alleen bij

Oud-papierhandel

M. A. WESSELS

HOOFDKANTOOR:

Groenburgwal 17 — 19

Amsterdam — Centrum

Telef.: 33066-37307-96507

49066 (Kromme Waal 20)

bent U verzekerd

de hoogste dagprijzen

te ontvangen

voor Uw **oude archieven**
en andere soorten **oud papier**

★ VERNIETIGING ONDER GARANTIE

Skandinavië

In de uitgave van 16 Juni van „Het Netherlands Trade Bulletin” worden de Nederlandse handelsbetrekkingen met Skandinavië onder de loupe genomen.

Dit nummer wordt niet alleen op ruime schaal in Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland verspreid, doch wordt tevens verzonden aan de duizenden geselecteerde adressen over de gehele wereld, die het Bulletin wekelijks ontvangen.

Deze uitgave biedt U prima kansen nieuwe (en goede) relaties in het buitenland aan te knopen; benut dus deze gelegenheid en zendt Uw opdracht uiterlijk 11 Juni in.

De prijs van ¼ pagina (85 × 125 mm) is f 125.—, de prijzen der overige formaten zijn naar verhouding.

H. A. M. ROELANTS — Postbus 42
Schiedam (Tel. 69300 — toestel 6)

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

ZEILCURSUS

met voll. pension f 68.— (v. en n. seiz. f 61,20) p. w. Vr. prosp. aan Bonds (A.N.W.B.) Zeilschool „Loosdrecht” te Nw. Loosdrecht, Tel. K 2958-288.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants
Schiedam

**DE E.-S.B. VOOR
PERSONEELS-
ANNONCES**

Groothandel

IN HET NUMMER VAN DEZE WEEK:

Gevaar!
Benelux in Zwart-wit
In de monetaire frontlinie
Zaken op een slinkende markt

Met Exportbijlage „Netherlands Trade Bulletin”

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs W. KOSTER, Credietrestrictie in de Verenigde Staten.

In de Verenigde Staten is het monetaire probleem toegespitst op de defensie-inspanning. De hieruit voortvloeiende inflatoire spanningen dienen volgens de Federal Reserve Board in de eerste plaats bestreden te worden door fiscale, crediet- en andere monetaire maatregelen, welke in de „Defense Production Act” van 1950 een juiste basis vinden. Tot dusver zijn de extra uitgaven gedekt door de met de algemene prijsstijging meegaande federale inkomsten; terwijl nog geen nieuwe leningen werden geëmitteerd. Intussen zijn drastische belastingverhogingen aangekondigd, terwijl de Regering een aanzienlijk beroep op de kapitaalmarkt zal doen. Het tijdstip voor een doelbewuste stabilisatiepolitiek is daarmee aangebroken, hetgeen een beperking van particuliere uitgaven impliceert. De laatste weken is gebleken, dat de toeneming van inflatoire impulsen is ingetoomd. Wil men er echter in slagen de inflatie verder te beteugelen, dan is handhaving en in sommige gevallen versterking van de desbetreffende maatregelen essentieel. Op verschillend gebied is inderdaad krachtig ingegrepen. De banken zijn voorzichtiger geworden in hun credietpolitiek. Op het gebied van consumentencrediet en in het hypotheek- en emissiebedrijf is eveneens enige bedaring gekomen. Al met al is het bewijs geleverd, dat door de credietbeperkende maatregelen een goed resultaat is bereikt.

J. HASPER, Trefpunten op het gebied van de rijks- en gemeentefinanciën.

Na de opheffing van de gemeentelijke noodlijdendheid zijn nieuwe punten van wrijving in de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten ontstaan. Zij vallen te constateren: 1. bij de voeding van het Gemeentefonds (verdeling van de belastingoogst); 2. bij de afdracht van de opbrengst van de door het Rijk geïnde gemeentelijke ondernemingsbelasting; 3. bij de besteding, c.q. belegging, van een in te stellen conjunctuurfonds van het Gemeentefonds; 4. bij de aanraking met de institutionele beleggers voor het consolideren van een veel te hoge openbare vlottende schuld; 5. bij het verkrijgen van de noodzakelijke kasmiddelen; 6. bij het centraal ingrijpen in de investeringen (de activiteit) der gemeenten. Deze punten worden afzonderlijk besproken, waarbij ten aanzien van de voeding van het Gemeentefonds het denkbeeld wordt geopperd, een gedifferentieerd percentage van de afdracht van 's Rijks belastingen vast te stellen.

Drs H. J. KUHLMEIJER, De ontwikkeling van de wereldkatoensituatie.

De wereldkatoenoogst 1950/51 bedraagt $27\frac{1}{2}$ mln balen (1949/50 31,3 mln balen). Dit was de eerste productiedaling sedert het einde van de tweede wereldoorlog. In tegenstelling tot deze daling steeg het wereldkatoenverbruik al direct in de eerste maanden van het oogstjaar 1950/51 tot ongekende hoogte, t.w. ca 33 mln balen op jaarbasis (in de drie voorafgaande jaren 29 mln balen). Zowel als gevolg van deze divergentie tussen vraag en aanbod als van de toenemende inflatie liepen de katoenprijzen, vooral na Juni 1950 (Korea-effect!) zeer sterk op. Tussen medio Februari en medio Maart 1951 keerde het prijsgetij. De verwachting van een aanzienlijk grotere oogst begon haar schaduw vooruit te werpen. Belangrijke prijsdalingen vonden plaats voor de niet-Amerikaanse katoen, doch na medio April 1951 trad voorshands opnieuw een zekere stabiliteit in. Een globale schatting van de wereldkatoenoogst 1951/52 levert voorlopig ca 35 mln balen op. Van deze stijging van $7\frac{1}{2}$ mln balen komen naar schatting 6 mln balen voor rekening van de Verenigde Staten. Wat het verbruik betreft lijkt het weinig aannemelijk, dat dit veel onder het huidige niveau zal komen.

Dr F. BREEDVELT, Consumentencoöperaties in Zweden.

Als in vrijwel geen enkel ander Europees land spelen in Zweden de consumentencoöperaties een rol in het economisch leven. Rond 3 mln inwoners van de 7 mln, die Zweden telt, of ongeveer 43 pCt van de bevolking, zijn verbonden aan de coöperatieve beweging. Er bestaan in Zweden ongeveer 700 consumentencoöperaties, die alle aangesloten zijn bij een centraal orgaan, dat tevens optreedt als inkoop- en productiecentrale, „Köoperativa Förbundet” (K. F.). Deze 700 consumentencoöperaties exploiteren met K.F. samen ongeveer 7.000 coöperatieve winkels. In dit artikel worden achtereenvolgens de volgende punten behandeld: opzet der coöperaties, de coöperatieve beweging als „derde macht”, K.F. als groothandelaar, K.F. als kleinhandelaar, de werkzaamheden van K.F. op cultureel gebied, de financiering der plaatselijke coöperaties, de prijspolitiek der coöperaties, de coöperaties en de spaarbanken, de coöperaties en het verzekeringswezen.

— SOMMAIRE —

Drs W. KOSTER, Restriction de crédit aux Etats Unis.

Le problème monétaire s'est accentué aux Etats Unis à cause des efforts extraordinaires nécessaires à la défense nationale. Jusqu'à présent les dépenses supplémentaires ont été couvertes par les revenus fédéraux; de nouveaux emprunts n'ont pas encore été émis. Des augmentations d'impôts draconiennes ont été annoncées, tandis que le gouvernement fera appel au marché des capitaux. Ces mesures inaugurent une période de politique vigoureuse de stabilisation, ceci implique des restrictions dans les dépenses du secteur privé. On a pu constater ces dernières semaines que les impulsions inflationnistes ont été domptées.

J. HASPER, Points de friction dans les relations financières entre l'état et la commune.

Depuis qu'on a supprimé la notion „communes en détresse” de nouveaux points de friction se sont produits dans les relations financières entre l'état et les communes. L'auteur en cite une demi-douzaine, qu'il examine séparément.

Drs H. J. KUHLMEIJER, L'évolution de la situation mondiale du coton.

La récolte mondiale de coton 1950/1951 s'élève à 27,5 millions de ballots (1949/1950 31,3 millions de ballots). La consommation mondiale de coton montait de 29 millions à environ 33 millions de ballots. Une estimation globale de la récolte mondiale de coton 1951/1952 se chiffre provisoirement à 35 millions de ballots. De cet accroissement prévu de 7,5 millions de ballots on évalue le lot américain à 6 millions de ballots. Probablement la consommation atteindra à peu près le niveau actuel.

Dr F. BREEDVELT, Les sociétés coopératives de consommateurs en Suède.

Après avoir situé la signification du mouvement coopératif dans l'économie suédoise, l'auteur examine les points suivants: le dessein des coopératives; le mouvement coopératif comme troisième force; l'organisation centrale (Köoperativa Förbundet) comme marchand de gros et comme marchand en détail; l'activité de la K.F. dans le secteur culturel, le financement des coopératives locales, la politique des prix des coopératives, les coopératives et les caisses d'épargne, les coopératives et les compagnies d'assurance.

Credietrestrictie in de Verenigde Staten

In Nederland is het samenstel van regelen tot beperking van het credietvolume primair geïnstigeerd door de bedreiging van de interne monetaire ontwikkeling, welke op zichzelf een ongunstige wending nam, en daarmee ook de financiering van een ernstig betalingsbalanstekort mogelijk maakte. Als extra factor, die grotere waakzaamheid gebod en verdere stringentie onvermijdelijk deed zijn, kwam de zich in snel tempo realiserende defensie-inspanning, die deels via de budgetaire weg nieuwe gevaren en problemen schiep, andersdeels tendert naar het verkleinen van het civiele goederenpakket, beide elementen welke een inflatoire ontwikkeling versterken.

In de Verenigde Staten is het monetaire probleem toegespit op de defensie-inspanning: van een betalingsbalansvraagstuk kan in Nederlandse zin niet worden gesproken. President Truman stelde het aldus, dat, wanneer de productie wordt uitgebreid, de bevolking meer geld in handen krijgt, waarvoor bestedingsmogelijkheden worden gezocht. Indien echter de meerdere productie geen civiele, doch militaire goederen voortbrengt, zal tegenover het meerdere geldvolume in handen van het publiek een minder goederenaanbod staan. De President heeft er voor gewaarschuwd, dat de inflatoire ontwikkeling, die hiermede wordt ingezet, prijs- en loonbeheersing nodig maakt. Indien de defensie-inspanning het vermijden van een oorlog kan bewerkstelligen, zal het productieve vermogen van de Verenigde Staten na twee of drie jaar het land in staat stellen naast het defensieprogramma ook weer een ruime civiele goederenvoorziening te verzekeren.

Men heeft zich de gevaren ter dege gerealiseerd en het is interessant te beluisteren, wat de nieuwe voorzitter van de Federal Reserve Board, W. Mc. Chesney Martin Jr., onlangs in dit verband uiteenzette voor de „House and Senate Banking and Currency Committees”¹⁾.

Het Federal Reserve System heeft, evenals De Nederlandsche Bank, een centrale taak in de toepassing van anti-inflatoire maatregelen. De F.R. ontleent haar bevoegdheden aan de „Defense Production Act” van 1950. De Federal Reserve Board heeft bij monde van zijn voorzitter nog eens herhaald, dat de uit de defensie-inspanning voortvloeiende inflatoire spanningen in de eerste plaats bestreden dienen te worden door fiscale, crediet- en andere monetaire maatregelen, welke in genoemde wet een juiste basis vinden. Martin wijst er voorts op, dat de interne prijsstijgingen en de uitzonderlijk grote expansie van bank- en andere credieten vnl. nog slechts de reflex zijn van een expansie van uitgaven in de particuliere sfeer. Zulk een expansie is ook in Nederland een belangrijke factor. In Amerika komt zij tot uiting in een nieuwe koopgolf, zich richtende o.a. op de grote groepen van duurzame verbruiksgoederen en op onroerend goed. Martin stelt, dat de volle werking van de defensie-inspanning nog komende is, daar de uitgaven voor defensiedoeleinden nog slechts 10 pCt van de totale productie vertegenwoordigen. Een verdubbeling binnen het jaar is waarschijnlijk. Tot dusver zijn de extra uitgaven gedekt door de met de algemene prijsstijging meegaande federale inkomsten, terwijl nog geen nieuwe leningen werden geëmitteerd. Intussen zijn drastische belastingverhogingen aangekondigd, terwijl de Regering een aanzienlijk beroep op de kapitaalmarkt zal doen. Het tijdstip voor een doelbewuste stabilisatiepolitiek is daarmee aangebroken, hetgeen een beperking van particuliere uitgaven impliceert, vooral een beperking van die uitgaven, welke geschieden op crediet dan wel door ontsparing.

Er is reeds een enorm bedrag aan particuliere uitgaven

op die wijze gefinancierd en dit bedrag zou groter zijn geweest, indien de „Defense Production Act” al niet haar werking had doen gevoelen.

Ter illustratie diene, dat van eind Juni 1950 tot einde Maart 1951 het debiteurencijfer en de portefeuilles van door vennootschappen en lagere publiekrechtelijke organen uitgegeven obligaties bij alle banken toenamen met ruim \$ 12 mrd, d.i. evenveel als de toeneming in de jaren 1947 en 1948 tezamen. Aan spaarobligaties werd in genoemde 9 maanden voor \$ 1 mrd afgestoten en aan spaargelden werd voor netto \$ 0,75 mrd opgevraagd. Zo waren er meer tekenen; die evenals in Nederland, een teken aan de wand waren.

Het is de laatste weken wel gebleken, dat de toeneming van inflatoire impulsen is ingetoomd. Wil men echter er in slagen de inflatie ook verder te beteugelen, dan is handhaving en in sommige gevallen versterking van de desbetreffende maatregelen essentieel.

Op verschillend gebied is inderdaad krachtig ingegrepen. De banken zijn voorzichtiger geworden in hun credietpolitiek (niet geheel uit zichzelf overigens). De credietexpansie neemt af, ondanks toeneming van de financiering van de productie voor de defensie, waarin de banken hier te lande een belangrijke rol spelen. Ook op het gebied van het consumentencrediet en in het hypotheek- en emissiebedrijf is enige bedaring gekomen. Al met al is het bewijs geleverd, dat door de credietbeperkende maatregelen een goed resultaat is bereikt, terwijl zij tevens de markt voor staatsobligaties voor schokken hebben behoed.

Van bijzonder belang is nog hetgeen Martin zegt over het onlangs in het leven geroepen instituut van het vrijwillig credietrestrictieprogramma. Hierin werken tal van financiële instellingen samen teneinde hun credietbedrijf aan te passen aan de essentiële behoeften, w.o. de defensie, met gelijktijdige beperking van de credietverlening voor andere doeleinden. Deze samenwerking is eveneens gebaseerd op de meergenoemde „Defense Production Act”, waarbij de Federal Reserve Board naast de uitvoering van dwingende voorschriften tevens tot taak heeft gekregen de bevordering van vrijwillige samenwerking op het gebied van de inflatiebestrijding. Een van de governors van de Board is voorzitter van de centrale commissie voor de vrijwillige credietrestrictie. Elk Federal Reserve District heeft een sub-commissie (totaal 12), terwijl voor bepaalde groepen van institutionele beleggers een vialt aparte sub-commissies is ingesteld. Deze commissies werken als consultatie-organen op overeenkomstige wijze als in Nederland thans consultatie voor de investeringen der lagere publiekrechtelijke lichamen mogelijk schijnt te zijn, met dien verstande, dat elke financiële instelling tenslotte zelf de beslissing neemt binnen het raam van de thans geldende wettelijke voorschriften, maar waarin toch een niet te onderschatten preventieve selectie besloten ligt. De commissies bestaan geheel uit financiële deskundigen uit het bedrijf zelve. De eerste ervaringen met deze nieuwe vorm van samenwerking luiden zeer gunstig.

Een ander belangwekkend punt is de herleving van het zgn. „V-loan”-programma uit de laatste oorlog, waarbij leningen en credieten door het particuliere bankwezen aan producenten van defensiemateriaal verleend, gegarandeerd worden door de Overheid. Garanties van deze aard worden gegeven door een achttal overheidsinstanties, te weten de departementen van het leger, van de marine, de luchtmacht, handel, binnenlandse zaken en dat van landbouw, alsmede de „General Services Administration” en de „Atomic Energy Commission”. De twaalf Federal Reserve Banks treden voor hen als „fiscal agents” op, terwijl de Federal

¹⁾ Vgl. o.a. „The Role of Credit Control in a Defense Economy”, „The Commercial and Financial Chronicle”, 17 Mei 1951.

Reserve Board de voorwaarden en de procedure heeft bepaald. Deze procedure is zeer eenvoudig gehouden en loopt via de eigen bank van de defensieproducent, die een credietbehoefte heeft, uitgaande boven de normaal tot zijn beschikking staande faciliteiten. De desbetreffende Federal Reserve Bank onderzoekt de aanvraag en adviseert een van de genoemde overheidsinstanties, die bij gunstige beslissing de Federal Reserve Bank machtigt de

garantie ten uitvoer te leggen. De interest en garantieprovisie zijn zo gesteld, dat de eigen bank van de betrokken producent er belang bij heeft zoveel mogelijk risico zelf te dragen. Het „V-loan“-programma heeft reeds aangetoond, dat op de aangegeven wijze het particuliere bankwezen een zeer belangrijke rol kan spelen in de financiering van de defensieproductie, in het bijzonder ten aanzien van de kleinere en minder kapitaalkrachtige producenten.

Washington D. C., Mei 1951.

W. Koster.

Trefpunten op het gebied van de rijks- en gemeentefinanciën

Vroeger, dat wil zeggen, een dertig jaar geleden, waren er niet zo heel veel punten, waar de rijks- en gemeentefinanciën elkander troffen. Territoriaal bewerkten Rijk en gemeenten wel hetzelfde belastinggebied, maar er was een *modus vivendi*; het Rijk ontzag oude gemeentelijke rechten, zoals de gemeentelijke heffing naar het inkomen, waaruit de gemeenten zelfs nog hogere ontvangsten beurden dan het Rijk. Ook op het gebied van de uitgaven waren de taken meer gescheiden dan thans. Slechts in weinige gevallen genoten de gemeenten uitkeringen van het Rijk, voornamelijk voor het onderwijs.

Sprongsgewijs zijn de veranderingen gekomen. Het gemeentelijke belastinggebied is sterk ingekrompen. Een belasting naar het inkomen mogen de gemeenten niet meer heffen en de ondernemingsbelasting is, na de zakelijke bedrijfsbelasting, afgeschaft. Aan de uitgavenzijde is het aantal rijksuitkeringen toegenomen, bijv. voor de politie in de gemeenten met gemeentepolitie, terwijl de uitgaven terzake van de werkloosheid bijna geheel ten laste van het Rijk werden gebracht. Al deze wijzigingen zijn tot stand gekomen zonder een offer van het Rijk aan de gemeenten. Weegt men alles tegen elkander af, dan valt nog enig voordeel naar de zijde van het Rijk¹⁾.

De wetgever heeft gepoogd de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten zo zuiver mogelijk te stellen. Er moest in een verwarde toestand worden ingegrepen, toen in 1948 de Noodvoorziening Gemeentefinanciën in werking trad. De bedoeling was aan de noodlijdendheid een einde te maken en de gemeenten een redelijke zelfstandigheid te geven en de trefpunten van rijks- en gemeentefinanciën te verminderen of te regelen.

Deze opzet is wel geslaagd, maar de omstandigheden hebben voor verrassingen gezorgd. Er zijn nieuwe wrijvingsvlakken ontstaan en wel:

1. bij de voeding van het Gemeentefonds (verdeling van de belastingoogst);
2. bij de afdracht van de opbrengst van de door het Rijk geïnde *gemeentelijke* ondernemingsbelasting;
3. bij de besteding c.q. belegging van een in te stellen conjunctuurfonds van het Gemeentefonds;
4. bij de aanraking met de institutionele beleggers voor het consolideren van een veel te hoge openbare vlotende schuld;
5. bij het verkrijgen van de noodzakelijke kasmiddelen;
6. bij het centraal ingrijpen in de investeringen (de activiteit) der gemeenten.

Deze punten zullen hieronder in beschouwing worden genomen.

Verdeling van de belastingoogst.

1. Ten aanzien van de voeding van het Gemeentefonds is bepaald, dat het Rijk, als compensatie voor het van de gemeenten overgenomen (geannexeerde) belastinggebied, 8 pCt van de opbrengst van de voornaamste rijksbelastingen rechtstreeks in het Gemeentefonds stort. Uitdrukkelijk is vastgesteld — en dat moet steeds worden herhaald —,

dat deze afdracht geen bijdrage uit 's Rijks Kas aan de gemeenten is. 92 pCt vloeit onmiddellijk in de Schatkist van het Rijk. Deze verhouding werd aangenomen voor de Noodvoorziening Gemeentefinanciën, die voor 1948/1950 heeft gegolden. Het Nederlandse volk heeft in die jaren evenwel meer belasting opgebracht dan de Minister van Financiën voor 1948 heeft mogen ramen. En nu blijkt, dat die 8 pCt meer inkomsten heeft gebracht dan de gemeenten bij een zuinig beheer nodig hebben gehad.

Dat percentage moet nu opnieuw worden vastgesteld om te kunnen dienen voor de verdeling van de belastingoogst in 1951 en 1952, de jaren van de Verlengde Noodvoorziening Gemeentefinanciën. De Regering meent, dat het percentage van 8, dat toch al moet worden herzien wegens het vervallen van de gemeentelijke ondernemingsbelasting, zo moet worden gewijzigd, dat de gemeenten in 1952 kunnen leven op een uitgavenpeil van 125 (basis 1948). In 1952 zou daar dan bij voortgaande stijging van de belastingopbrengsten een ietsje bij mogen komen, maar toch niet meer dan 5 pCt.

Het is verwarrend en fataal, dat dit percentage van 125 in de discussie werd betrokken. Het wekt de valse suggestie, dat de Regering de bevoegdheid heeft voor het algemene uitgavenpeil (gewone dienst) van de gemeenten een niveau vast te stellen. De Regering heeft zich die bevoegdheid aangematigd bij de verdeling van het Gemeentefonds, toen bleek, dat de middelen sterker stegen dan de behoeften. Men moet zich echter aan die suggestie onttrekken en zich bij de behandeling van deze materie telkens voor ogen stellen het gezonde beginsel van de Noodvoorziening, dat de gemeenten uit de algemene belastingoogst een percentageel aandeel, dus een wisselende opbrengst, ontvangen.

Ik meen, dat men hier niet uitkomt met het streven naar het vaststellen van een gelijk percentage voor alle belastingen, die voor de afdracht aan het Gemeentefonds haar bijdrage leveren. Een berekening is te maken, dat men met enige differentiatie in het percentage van de betaling aan het Gemeentefonds tot een zodanige regeling kan komen, dat het accres van de ontvangsten van dat Fonds en dat van de noodzakelijke uitgaven minder divergeren. Een dergelijke differentiatie zou voor enige jaren een betere oplossing kunnen brengen dan de aanhangige verlenging van de Noodvoorziening. Een definitieve regeling zal echter een nieuw belastinggebied moeten toewijzen, resp. het oude moeten teruggeven, om de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor eigen bestuur te versterken.

De Minister heeft op de in het Voorlopig Verslag gestelde vragen van de Kamer nog niet geantwoord. Binnenskamers wordt gestreden over de vraag, hoe de Regering het gemeentelijke uitgavenpeil kan drukken zonder al te grote critiek van de Kamer, die er op wijst, dat loonsverhogingen en prijsstijgingen tot verhoogde belastingontvangsten leiden (inkomstenbelasting, omzetbelasting) en het niet duidelijk is, waarom de gemeenten wel voor de hogere uitgaven zouden moeten worden gesteld en geen reëel aandeel in het belastingaccres zouden mogen genieten. Ook in de middelen, die zij hebben moeten prijsgeven en

¹⁾ Voor een nadere uitwerking van deze bewering zie „E.-S.B.“ van 12 November 1947, blz. 901.

ter compensatie waarvan zij thans een deel van de rijksbelastingen ontvangen, zou een natuurlijk accres hebben gezeten. Het is jammer, dat de verantwoordelijkheid voor het gemeentelijke uitgavenpeil aldus op een verkeerde plaats komt te liggen. Dit leidt onbedoeld en ongewild tot afbraak van ons gemeentelijk leven.

Afrekening ondernemingsbelasting.

2. Met betrekking tot de afdracht van de opbrengst van de door het Rijk geïnde *gemeentelijke* ondernemingsbelasting hebben de gemeenten ernstige grieven geuit. Deze heffing is thans afgeschaft, d.w.z. er zullen nog jaren verlopen, vóórdat alle aanslagen zijn afgehandeld. De opbrengst ging ten dele in het Gemeentefonds (grondslag 1), ten dele werd zij rechtstreeks aan de gemeenten uitbetaald (grondslag 1,4). Vooral het niet uitbetalen van het directe gemeentelijke deel heeft sterk op de gemeentelijke gevoelens gewerkt. De opbrengst is willekeurig afgedragen en — achtergehouden. In enkele gevallen, waarin de afdracht van deze door het Rijk geïnde gemeentelijke belasting min of meer toevallig kon worden nagerekend — de gemeenten beschikken niet over de gegevens om haar rechtmatig deel te kunnen becijferen — bleek een veelvoud van het ontvangen bedrag te weinig te zijn uitbetaald. En daardoor komt het, dat ook in andere gevallen, waarin de gemeenten in het duister tasten, het vertrouwen in de juistheid van de ontvangen sommen ontbreekt. Wij maken hier kennis met een strijdpunt, dat niet behoefde te bestaan.

Conjunctuurfonds.

3. In het feit, dat de belastingen meer hebben opgebracht dan de gemeenten bij zuinig beheer nodig hadden om de gewone uitgaven te kunnen financieren, hebben de Ministers van Financiën en van Binnenlandse Zaken aanleiding gevonden het Gemeentefonds over 1948/1950 niet op te delen; zij hebben, buiten de bepalingen der wet om, bij circulaire medegedeeld, dat de gemeenten — die door loonsverhogingen en prijsstijgingen voor hogere uitgaven waren komen te staan — in afwachting van de verdeling van het Fonds, geleidelijk aan hogere ontvangsten mochten ramen, zo in de orde van grootte van 125 pCt van het eerste uitkeringsjaar 1948 (zie punt 1). Daarna bleef er nog, afgezien van niet afgerekende belastingontvangsten — met name van de ondernemingsbelasting (punt 2) — circa f 300 mln over; die werden niet verdeeld. De Regering heeft thans de Staten-Generaal voorgesteld dit bedrag te mogen reserveren als gemeentelijk conjunctuurfonds.

Gemeenten en Kamer vragen nu: kunnen de gemeenten dat niet zelf doen? Mogen zij het haar toekomstige deel niet gebruiken voor de delging van onrendabele schuld? Of: waarom zouden zij haar deel niet gebruiken als kasgeld? Feitelijk bespaart het Rijk de rente van ruim f 300 mln ten laste van de gemeenten.

Consolidering openbare vlottende schuld.

4. We komen geleidelijk aan bij het vierde trefpunt: de moeilijkheden, die de gemeenten ondervinden bij de consolidering van de vlottende schuld, ook in het overlee met de institutionele beleggers.

Hoe komen de gemeenten aan haar hoge vlottende schuld? Hierbij valt in het bijzonder te denken aan de uitgaven ten laste van de gemeentelijke kapitaaldienst voor de woningbouw, de industrialisatie en de wederopbouw. Rijk en gemeenten botsen niet alleen op het gebied van de belastingen, maar ook op de kapitaalmarkt. De tegenstellingen zijn eerst de laatste tijd naar voren gekomen, later dan men had moeten verwachten.

Nemen wij de woningbouw. Volgens de Woningwet kan het Rijk voorschotten (langdurige leningen) verstrekken om gemeentelijke en verenigingsbouw te financieren. Van deze bevoegdheid hebben de opeenvolgende regeringen van 1901 tot 1948/1949 gebruik gemaakt. In 1948 heeft de

Regering doen weten, dat het Rijk de gebruikelijke voorschotten niet meer zou verlenen, maar tevens heeft zij verklaard, dat dit geen aanleiding moest zijn de woningbouw te staken. De gemeenten zouden aan de woningbouwcorporaties voorschotten kunnen geven, resp. de bouw zelf kunnen financieren en daartoe gelden moeten opnemen. Mocht dit laatste niet gelukken, dan zouden de gemeenten tot het verkrijgen van de nodige gelden (bij de institutionele beleggers) op de medewerking van het Rijk kunnen rekenen (verklaring in de Eerste Kamer op 14 April 1948; circulaire van 16 Juli 1948).

De gemeentebesturen hebben hun activiteit niet gestaakt. Maar de toegezegde hulp wordt niet geboden. De institutionele beleggers verontschuldigen zich met een verwijzing naar beperkende bepalingen van de Minister van Financiën. En daar het zgn. rentegamma een te lage beloning voor de beleggers in het algemeen in uitzicht stelt, kunnen de gemeenten niet consolideren. Vandaar onder andere de hoge vlottende schuld, die tegen het einde van 1950 al bijzondere zorg begon te geven.

Het voert te ver, uitvoerig in te gaan op de kapitalen, welke voor de industrialisatie nodig zullen zijn. In „De Nederlandse Gemeente” van 23 Februari 1951 vindt men een verslag van een vergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waar de Minister van Financiën een rede heeft gehouden over: „De medewerking van de gemeenten aan de financiële en monetaire politiek der Regering”. De gemeenten hebben daar vrijwillige medewerking toegezegd. Maar er is ook iets gevraagd, nl. hoe krijgen wij het geld voor de industrialisatie? En de Minister antwoordde: „Om een voorbeeld te geven, het Pensioenfonds voor de landbouw zal per jaar vele miljoenen gulden te beleggen krijgen. Het is mij bekend, dat het Pensioenfonds voor de landbouw de gehele premie-opbrengst voor een aantal komende jaren beschikbaar heeft gesteld voor de financiering van energiebedrijven. Dit voorbeeld toont wel aan, dat ook de semi-publieke fondsen bereid zijn hun beleggingen daar te plaatsen, waar ze in belangrijke mate kunnen bijdragen tot de oplossing van financieringsproblemen, welke spelen in de publieke en semi-publieke sector”. Tot nu toe heeft noch genoemd pensioenfonds, noch hebben de andere fondsen aan de gewekte verwachting beantwoord.

Ten aanzien van de wederopbouw liggen de zaken anders. Ook daar zijn moeilijkheden, die voortdurend tot teleurstelling aanleiding geven.

Het heeft geen zin op al deze kwesties diep in te gaan. Ieder weet, dat we moeten industrialiseren; ieder wil, dat de arbeiders kunnen wonen; ieder wenst de wederopbouw te zien voltooid. Men hoede zich echter voor de gedachte, dat de gemeenten, door het voeren van een ongemotiveerde financiële politiek, zelf schuldig staan aan het doen oplopen van de vlottende schuld. Zij werden aangezet tot uitbreiding van de energiebedrijven, tot woningbouw en reconstructiewerkzaamheden, en zij mochten leven in het vooruitzicht, dat financieringsmoeilijkheden door medewerking van het Rijk zouden worden overwonnen. De harde feiten wijzen uit, dat consolidatie niet mogelijk is.

Kasgeldmoeilijkheden.

5. Aldus staan de gemeenten voor de moeilijkheid de vlottende schuld te regelen. De Bank voor Nederlandse Gemeenten — eigenlijk een Rijkskas — schreef in haar laatste jaarverslag, dat de kasgeldleningen en rekening courantcredieten van provinciën en gemeenten in het tweede halfjaar 1950 stegen van f 439 tot 590 mln. De mutaties zijn ook daarom groot, omdat de gemeenten na de bevrijding veelal slechts leningen voor 5 jaar konden opnemen voor werken, die in bijv. 20 of zelfs 40 jaar worden afgeschreven. De moeilijkheden zullen zeker niet minder worden als de banken — wat zij vrezen — met bepalingen

voorkomende in het wetsontwerp inzake toezicht op het credietwezen, gedwongen zouden worden een deel van de vlottende schuld van het Rijk op lage rentebasis aan te houden, waardoor als het ware een consolidatie — zij het een labiele — wordt verkregen. Maar voor de gemeenten zullen de zaken steeds bezwaarlijker worden.

Investerings.

6. Het laatste punt van wrijving betreft de nieuwe investeringscommissie. De gemeentebesturen hebben reeds enige circulaire ontvangen, die provinciegewijs verschillen tonen, maar die toch dit gemeen hebben, dat geen kapitaalwerken meer mogen worden uitgevoerd, tenzij de gemeentebesturen er van verzekerd zijn, dat zij de nodige gelden voor een werk kunnen opnemen, zodra het zo ongeveer voor de helft tot uitvoering is gekomen. En daar we wel weten, dat dit onmogelijk is, omdat de gemeenten met honderden miljoenen kasschuld zitten — die overigens voor een overwegend deel niet eens bij haar thuis behoort — zou een letterlijke toepassing neerkomen op een absolute verlamming van ons economisch leven. Zoals men bij ziekte eerst beseft, wat gezondheid betekent, zo zal men pas begrijpen, hoe de gemeentelijke activiteit tot ons nationaal streven bijdraagt, wanneer alle investeringen voor vernieuwingen, woningbouw, energievoorziening, enz. zouden

worden stilgelegd. Omdat wij een nuchter volk zijn met een sterk verantwoordelijkheidsgevoel, zullen de gemeentebesturen die circulaire wel verstandig toepassen. Men bedenke, dat er binnen een uur geen trein meer loopt, als het personeel de voorschriften letterlijk nakomt.

In „E.-S.B.” van 28 Februari jl., no. 1763, mocht ik een denkbeeld aan de hand doen om de investeringen in een vaste bedding te leiden met behoud van een zo groot mogelijke gemeentelijke zelfstandigheid en met handhaving van het normale wettelijke toezicht. Dit denkbeeld is door velen ondersteund, doch het werd door de Regering niet overgenomen. Het tegenovergestelde staat te gebeuren. Er is een Rijkscommissie voor de investeringen ingesteld, die alle plannen centraal zal beoordelen. Een monsterachtig werk. En als klap op de vuurpijl verschijnt dan een circulaire van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, waarin als gedragslijn wordt voorgeschreven, dat de gemeentebesturen nieuwe plannen niet eerst aan hun eigen gemeenteraden behoren voor te leggen, doch vooraf moeten indienen bij de provincie, die dan met de Investeringscommissie overleg zal plegen.

Zo wordt, op alle trefpunten, steeds meer afbreuk gedaan aan ons gemeentestatuut. En dit gebeurt dan juist in het jaar, waarin we het 100-jarig bestaan van de Gemeentewet herdenken.

Rotterdam.

J. HASPER.

De ontwikkeling van de wereldkatoensituatie

In de geschiedenis van de katoen zal men zich het op einde Juli a.s. aflopende oogstjaar 1950/51 ongetwijfeld nog lang heugen. De acute katoenschaarste, welke de wereld — nagenoeg tezelfdertijd met het ontbranden van de strijd in Korea — ca medio 1950 overviel, staat wel in schril contrast tot de langdurige periode van vrijwel continue surplusproductie en voorraadaccumulatie, waaraan men sedert het midden der jaren twintig min of meer gewend was geraakt.

De directe voorgeschiedenis van deze ommekeer voert ons in de eerste plaats terug naar de herfst van 1949. Als gevolg van een tweetal voorafgaande, goede oogsten en een milde, economische recessie in de Verenigde Staten in genoemd jaar, bewogen zich de katoenvoorraden aldaar — na een aanvankelijke na-oorlogse daling — weer in stijgende lijn, zodat de marktprijs voor katoen meer en meer het niveau van de officiële „support price” naderde.

Toen vast stond, dat in het oogstjaar 1949/50 het totale katoenaanbod in dit land, gedefinieerd als de som van „carry-over” op 1 Augustus en verwachte productie en invoer, het „normale” aanbod, gedefinieerd als het verwachte verbruik plus de geschatte uitvoer plus een reserve van 30 pCt van de som van beide, zou overtreffen, moesten areaal en productie voor de daarop volgende oogst 1950/51 opnieuw — voor het eerst sinds 1943 — worden beperkt.

Deze gedragslijn is voor de Amerikaanse Upland-katoen (zo goed als de gehele oogst) wettelijk vastgelegd in de (te voren in 1949 geamendeerde) „Agricultural Adjustment Act” van 1938. Uitgangspunt voor de mate van restrictie vormde in dit geval de beslissing van het Congres, dat het toe te stane katoenareaal minstens 21 miljoen acres moest bedragen. Zich op dit minimum baserende — hetgeen dus impliceerde, dat de maximaal toelaatbare beperking werd toegepast (t.o.v. een areaal van ca 27 miljoen acres in het jaar daarvoor) — stelde de Secretary of Agriculture in October 1949 een „national marketing quota” vast van ca 11³/₄ miljoen balen, zijnde een oogst, welke — bij een

gemiddeld, normale opbrengst per acre — van 21 miljoen acres mócht worden verwacht.

In December 1949 keurden de katoentelers deze handelwijze bij voorgeschreven referendum goed. Afwijzing zou voor hen een aanzienlijke verlaging van de officiële prijssteun hebben betekend: nl. van 90 pCt tot slechts 50 pCt der pariteitsbasis. De verdelingstechniek voor dit beperkte areaal kan hier gevoegelijk onbesproken blijven. Ten einde aan klachten dienaangaande tegemoet te komen, keurde men vrij laat in het aanplantseizoen nog een kleine areaalvergroting goed, welker effect te verwaarlozen is. Doordat vervolgens enerzijds de boeren — gelet op de sancties — voorzichtig aanplantten, terwijl anderzijds de weersinvloeden minder gunstig waren en ook de gevreesde bollweevil weer eens van zich liet spreken, bleef de oogst 1950/51 bovendien nog beneden de verwachtingen. Ze haalde nauwelijks 10 miljoen balen (er werden 17,8 miljoen acres geoogst), hetgeen dus bijna 2 miljoen balen onder het gestelde doel was, en tevens een achteruitgang van niet minder dan 6 miljoen balen t.o.v. de vorige oogst betekende.

Gezien het feit, dat de Verenigde Staten veruit de grootste producent is, had dit resultaat overwegende invloed op de uitkomst der wereldproductie. Hoewel de gezamenlijke oogst in andere landen met ca 2 miljoen balen (waarvan dan nog het merendeel in Rusland en China) steeg, viel niettemin de wereldoogst 1950/51 met bijna 4 miljoen balen terug op ca 27¹/₂ miljoen balen, vergeleken met 31,3 miljoen balen in 1949/50. Vooral betrekking hebbend op de midden-stapelige katoen (ook de Sao Paulo- en Egyptische Ashmouni katoenoogst viel niet mee), was dit de eerste daling van de wereldproductie sedert het einde van de tweede wereldoorlog. Haar invloed zou zonder twijfel nog beperkt zijn geweest, indien niet de definitieve aanwijzingen daarvoor ongeveer samenvielen met een belangrijke wending in de internationale politieke situatie, verband houdende met het Koreaanse conflict en haar nasleep.

De daarop volgende overgang van de periode van (al

dan niet geheel voltooid) na-oorlogs herstel naar „defense mobilization”; de verwachting van toenemende militaire behoeften en daarmee gepaard gaande goederenschaarste en inflatie; de „scramble” voor grondstoffen in de gehele wereld, vooral aangewakkerd door de tendentie om nationaal aangelegde voorraden van strategische materialen belangrijk te vergroten, enz., deden ook de vraag naar katoen en katoenen goederen (w.o. een belangrijke speculatieve component) sterk stijgen. Waren er aanwijzingen genoeg, dat het katoenverbruik ook zonder dit „Korea-effect” zich in 1950/51 in stijgende lijn zou hebben bewogen, de zojuist geschetste ontwikkeling der situatie werd hierop als het ware gesuperponeerd.

De positie van andere, eveneens schaarse of schaars geworden grondstoffen als bijv. wol, tin, rubber e.d. vertoonde in zoverre een kenmerkend verschil, dat hun productie van te voren niet aan kunstmatige beperking onderhevig was geweest, zoals voor katoen het geval was en waar het resultaat nu stellig evenzeer ongewenst als onverwacht kwam.

In tegenstelling tot de daling in productie, steeg het wereldkatoenverbruik al direct in de eerste maanden van het oogstjaar 1950/51 tot ongekende hoogte, t.w. ca 33 miljoen balen op jaarbasis, terwijl het in de drie voorafgaande jaren vrij stabiel op 29 miljoen balen was gebleven, ook al waren er belangrijke verschuivingen tussen de landen opgetreden, o.a. ten gunste van West-Europa en Japan en ten nadele van India en China door slechte oogsten.

Zowel als gevolg van deze divergentie tussen vraag en aanbod als van de toenemende inflatie liepen de katoenprijzen — welke sinds de devaluaties in September 1949 toch al aanzienlijk waren omhoog gegaan — vooral na Juni 1950 opnieuw belangrijk op. De stijging tot recordhoogten begon echter eerst nadat de Verenigde Staten begin September 1950 besloten de katoenuitvoer door middel van een landenallocatiesysteem (uitgezonderd voor Canada) onder controle te stellen. Toen vervolgens in de tweede week van October 1950 haar eerste exportallocatie, groot 2 miljoen balen, werd afgekondigd, gaf men helaas in vele kringen aan de daarbij behorende geldigheidsduur (Augustus t/m Maart) de verkeerde uitleg, als zouden er (althans voorlopig) geen toewijzingen meer volgen. Niets bleek minder waar te zijn. Reeds vóór medio November 1950 was een nieuwe exporttoewijzing bekend gemaakt, groot 1,35 miljoen balen. Zelfs volgde eind April 1951 nog een allocatie van 213.000 balen.

Tevoren had de wereldvraag zich echter al met niet te stuiten hevigheid op de voor uitvoer beschikbare katoen van landen als Pakistan, Turkije, Egypte, Mexico, Brazilië, Peru e.a. geworpen. Een golf van paniekaankopen joeg de prijzen der meeste, in vele gevallen met Amerikaanse katoen vergelijkbare, soorten op tot niveaus ver boven de Amerikaanse prijs. Er volgde een situatie op internationaal handelsgebied, welke van toenemende verwarring getuigde. In tegenstelling tot voorheen, werden nu de exportregelingen van producerende landen van doorslaggevend betekenis. Berichten maakten melding, dat op bepaalde oogsten te veel contracten waren afgesloten. Pakistan en Mexico volgden het Amerikaanse voorbeeld van controle op de uitvoer. De katoenbeurzen te Alexandrië en Karachi sloten tijdelijk. Bij het stijgen der prijzen bleek de „sanctity of the contract” in bepaalde streken al evenmin een onvergankelijk postulaat. Het ene na het andere exporterende land schroefde voorts zijn uitvoerbelasting op katoen op tot ongekende hoogte, met uitzondering van de Verenigde Staten, waar de Constitutie het instellen van een dergelijke belasting verbiedt. Het binnenlandse motief voor het verhogen dezer exportbelasting ligt voor de hand. Het beoogt beteugeling van de inflationistische tendenties, welke uit de hoge opbrengsten van de katoen voortvloeien.

Voor de buitenlandse kopers betekende dit echter een even zo grote prijsstijging, temeer waar het in bijna alle gevallen ook reeds afgesloten contracten betrof, als de katoen nog niet verscheept was.

Intussen vertoonde de Amerikaanse katoenprijs evenzeer een stijging, maar deze werd geremd door het bestaande uitvoerverbod. Ze kwam geheel tot staan toen de Regering einde Januari 1951 een algemene prijzenstop afkondigde in het kader van haar programma voor defensie-economie. De prijs voor de basiskwaliteit bedroeg toen ruim \$ 0,44 per lbs, ca 1½ maal zoveel als in Augustus 1949, en indien uitgedrukt in gedevalueerde valuta als bijv. het pond sterling, zelfs tweemaal zoveel. In afwachting van het al dan niet formuleren van een regeringsprijspolitiek t.a.v. katoen sloot de beurs te New York.

De instelling (tegen grote oppositie in) van een plafondprijs van ca \$ 0,45 per lbs voor de basiskwaliteit, hetwelk begin Maart 1951 per specifiek prijsvoorschrift — steunende op de „Defense Production Act 1950” — geschiedde, betekende in de praktijk, dat, bij het voortduren der gegeven aanbodsomstandigheden, de katoenprijs op dat niveau (ongeveer 25 pCt boven „parity”) werd gestabiliseerd. Ook „futures” en marges voor kwaliteitsverschillen e.d. werden wettelijk vastgelegd.

Met uitzondering van India — waar prijscontrole al geruime tijd bestaat — alsmede bepaalde delen van Afrika, waar de katoenprijs door het Europese moederland geregeld wordt, zette de prijsstijging zich elders voort tot ca medio Februari/Maart 1951. Verschillende katoensoorten boekten toen recordpremies van ca. \$ 0,30 tot 0,50 boven de gestabiliseerde Amerikaanse prijs. Ten gevolge van aankopen voor de „stockpile” steeg de prijs van de langstapelige Egyptische Karnak zelfs tot boven \$ 1 per lbs.

Sedert de herfst van het afgelopen jaar zagen de Amerikaanse autoriteiten zich inmiddels voor de praktische vraag geplaatst hoe zij hun voor export vrij gegeven hoeveelheden zouden verdelen. Uit het resultaat, zoals zulks uit de verstrekte landenallocaties blijkt, mag men — afgezien van politieke factoren — wel afleiden, dat zij alles in het werk hebben gesteld om de gevolgen der katoenschaarste zo gelijk mogelijk te spreiden en wel door inpassing van het Amerikaanse aanbod in het schema van voorraden, geschatte verbruiken, alsmede aanvoer uit andere bronnen, der afnemende landen, met uitzondering van die achter het „ijzeren gordijn”. Gezien het feit, dat het wereldverbruik zich vrijwel overal gedurende dit oogstjaar op hoog niveau heeft kunnen handhaven — zij het ook ten koste van voorraadintering — zou men mogen concluderen dat dit kunststukje op meesterlijke wijze is volbracht. Ongetwijfeld heeft men daarbij in niet onbelangrijke mate gesteund op de uitgebreide internationale research, welke rondom het artikel katoen in Washington wordt verricht.

Tussen medio Februari en medio Maart 1951 keerde het prijsgetij. De verwachting van een aanzienlijk grotere oogst, zowel in als buiten de Verenigde Staten, begon haar schaduw vooruit te werpen. Belangrijke prijsdalingen vonden plaats voor de niet-Amerikaanse katoen, doch na medio April 1951 trad voorshands opnieuw een zekere stabiliteit in, waarbij de Amerikaanse prijs toch nog steeds ca \$ 0,25-0,35 per lbs onder ongeveer vergelijkbare soorten uit andere landen lag. Dit moge blijken uit onderstaande tabel. Door het ontbreken van aankooprijzen, waarvoor de katoen na de oorlog in belangrijke importlanden als Engeland en Frankrijk wordt gekocht, zijn internationale prijsvergelijkingen thans minder zuiver en slechts mogelijk door uit te gaan van de geldende prijs in het exporterende land en hierbij de bijbehorende uitvoer- en andere belastingen op te tellen. Op deze vergelijkingsmethode is de volgende tabel gebaseerd.

Internationaal beloop der katoenprijzen¹⁾.

Katoensoort	Hoogste prijs in 1950/51 \$ c per lbs	Datum	Prijsnotering op	
			19 April 1951	17 Mei 1951
			\$ c p. lbs	\$ c p. lbs
U.S.-Middling 15/16 ..	45	3 Mrt e.v.	45	45
Torreón ..	81	15 Mrt 1951	74	niet bekend
Sao Paulo, Type 5 ..	76	8 "	64	69
289 F Punjab S.G.F. ..	88	1 " 1951	71	77
Ashmouni F.G.F.	88	22 Febr. 1951	72	69
Karnak F.G.F.	107	15 "	100	96
Pima, Type 1	111	15 Mrt 1951	95	niet bekend

¹⁾ Gebaseerd op ééndaagse notering per week; loco-prijzen plus van kracht zijnde uitvoer- en andere belastingen.

Bron: „Foreign Crops and Markets” (uitg.: U.S. Department of Agriculture).

Toen dit artikel werd geschreven was het nog te vroeg om de eventuele grootte der komende oogst 1951/1952 met enige, redelijke zekerheid te voorspellen. Op het Noordelijk halfrond is de uitzaai nog niet voltooid. Op het Zuidelijk halfrond — dat echter slechts ca 10 pCt der wereldproductie vertegenwoordigt — is de pluk voor de oogst 1950/51 nog niet geëindigd, terwijl de uitzaai voor de nieuwe oogst eerst in onze herfstmaanden plaatsvindt. Door het vergelijken van officiële en commerciële verwachtingen is het echter mogelijk zich een voorlopig beeld te vormen, hetwelk zich uiteraard met de wisselende invloeden van weer, insecten e.d. voortdurend kan wijzigen. In de volgende tabel is een voorlopige raming der komende oogst (ontleend aan de Mei-revue van de „International Cotton Advisory Committee”) opgenomen, en daarbij tevens geprojecteerd tegen een statistische achtergrond van enkele historische productiegegevens.

Wereldkatoenproductie.
(in 1.000 balen¹⁾)

Landen	Record-oogst 1937/38	1949/50	1950/51	Voorlopige raming 1951/52
Verenigde Staten	18.284	15.973	9.900	16.000
Mexico	324	916	1.156	1.250
Brazilië	2.075	1.380	1.500	1.500
Peru	371	340	340	380
Argentinië	237	655	500	550
Egypte	2.281	1.805	1.737	2.000
Sudan	264	305	395	360
Uganda	349	280	250	250
Frans Eq. Afrika	43	122	100	120
Congo	193	235	205	220
Mozambique	41	90	103	110
Turkije	299	445	675	900
Syrië	23	80	185	400
Iran	175	97	110	150
Iraq	17	8	38	80
Pakistan	5.137	1.020	1.165	1.200
India		2.390	2.675	2.800
China	3.556	1.700	2.500	2.700
U.S.S.R.	3.700	2.700	3.300	3.400
Overige landen	931	759	706	800
WERELD-TOTAAL	38.300	31.300	27.540	35.170
Verenigde Staten	18.284	15.973	9.900	16.000
Andere landen	20.016	15.327	17.640	19.170

¹⁾ Balen van 478 lbs netto, met uitzondering van „running bales” voor de Verenigde Staten.

Bron: Statistieken van de „International Cotton Advisory Committee”, Washington, D.C.

Toegegeven, dat er nog vele onzekere factoren in het spel zijn, heeft het er niettemin veel van weg, dat de komende oogst een goede kans maakt om op één na de grootste in de geschiedenis te worden, gegeven normale opbrengsten per acre en de aanwezigheid van voldoende arbeiders tijdens de pluk. Een globale schatting levert

voorlopig ca 35 miljoen balen op, d.i. ca 7½ miljoen balen meer dan dit jaar; doch minder dan de record-oogst van meer dan 38 miljoen balen in 1937/38.

De grootste vermeerdering wordt in de Verenigde Staten verwacht, waar de Regering de politiek van teelrestrictie in October 1950 overboord zette (voor deze oogst) en een productiedoel van 16 miljoen balen aangaf. Voor zover thans is te bepalen aan de hand van commerciële schattingen, mag men concluderen, dat het voor deze productie benodigde areaal van 28½ miljoen balen wel zal worden aangeplant. De gestabiliseerde katoenprijs van \$ 0,45 per lbs ligt gunstig t.o.v. die der concurrerende gewassen. Bovendien telt het nu te beplanten areaal weer mee in de becijfering van een gemiddelde jaarbasis, welke als verdelingsmaatstaf geldt indien t.z.t. in de toekomst weer eens tot teelrestrictie mocht worden besloten.

Onze voorlopige schatting der wereldoogst van ca 35 miljoen balen gaat van de veronderstelling uit, dat de doelstelling van 16 miljoen balen in de Verenigde Staten zal worden gerealiseerd. Daarmede komt dus (naar schatting) 6 miljoen balen van de verwachte stijging van ca 7½ miljoen balen voor rekening van dit land. Dit betekent, dat men de productietoename buiten de Verenigde Staten raamt op een voorlopige 1½ miljoen balen.

Indien wij zowel de Verenigde Staten als Rusland en China niet meerekenen, is alle aandacht ditmaal vooral geconcentreerd op Mexico en enkele landen van het Midden-Oosten. In recente jaren hebben zich daar belangrijke expansies voltrokken, enerzijds als gevolg van het voor de producenten gunstige prijspeil, anderzijds wellicht ook verband houdende met het probleem der „dollarschaarste”.

Mexico verdubbelde de productie ongeveer twee jaar geleden en bracht dit jaar voor het eerst meer dan 1 miljoen balen op, een expansie, welke onwillekeurig herinnert aan een soortgelijke in Brazilië in het begin der jaren dertig. Voor de nieuwe oogst zou de verwachting vermoedelijk ca 1½ miljoen balen hebben bedragen, ware het niet, dat langdurige droogte in het gebied van Matamoros — waar ca 50 pCt der oogst wordt voortgebracht — wellicht een ongunstige invloed heeft gehad. Syrië, enkele jaren geleden haast onbekend, verwacht nu officieel een oogst van ca 400.000 balen, hetgeen misschien rijkelijk veel lijkt. Veel van deze katoen blijkt naar Frankrijk te worden geëxporteerd. Ook in Turkije begint de katoen één der voornaamste landbouwproducten te worden. De W. en Z. kustvlakten worden voor deze teelt uitstekend geschikt geacht. Van Amerikaanse zijde is wel eens geprofeteerd, dat Turkije op den duur ca 2 miljoen balen zou kunnen verbouwen. De schatting voor de nieuwe oogst van 900.000 balen doet niettemin op het eerste gezicht vrij hoog aan. Areaal- en productievergroting zouden overigens evenzeer gepaard moeten gaan met een verbeterd „ginnen” en marktwezen.

Het welslagen van deze ontwikkeling in het Midden-Oosten, zou ongetwijfeld het patroon der internationale handel althans partieel belangrijk kunnen wijzigen. Productiestijgingen worden ook in beperkte mate verwacht in Iran, Iraq, Egypte, Pakistan. Voor zover de oogsten in Rusland, China en India groter zouden uitvallen, komt zulks in de eerste plaats de eigen binnenlandse industrie ten goede, terwijl de wereldhandel slechts indirect — via minder import — wordt beïnvloed.

Aan de verbruikszijde is de internationale politieke situatie een factor van doorslaggevend gewicht. Een aanzienlijke en blijvende ontspanning zou het katoenverbruik waarschijnlijk weer doen dalen. Bij het voortduren der internationale spanningen en gegeven de uitvoering van „defense-mobilization programs” — op welke veronderstellingen onderstaand betoog gebaseerd is — lijkt het echter weinig aannemelijk, dat het wereldverbruik — bezien over een wat langere periode — veel onder het huidige niveau zou komen. In vrijwel alle landen heerst „full

employment", terwijl althans de geldinkomens hoger zijn dan ooit. De vooruitzichten voor de internationale handel in manufacturen lijken evenmin ongunstig, wanneer belangrijke, doekimporterende landen hoge prijzen voor hun grondstoffen blijven maken.

Inmiddels heeft zich in de Verenigde Staten wel is waar een „inventory-recession" voorgedaan, maar zulks betekent dan toch ook, dat de onder het „Wilson Plan" plaatsvindende productie-omzwaai naar meer militaire goederen zich voor het grote publiek nog niet gemanifesteerd heeft in een schaarste aan bepaalde artikelen. Dit moet dus nog komen. Men verwacht dit in de komende herfst. Waar echter in de eerste plaats de voorziening van duurzame consumptiegoederen als ijskasten, televisies, auto's e.d. zal worden getroffen, ligt het mede in de verwachting, dat althans een deel dezer koopkracht zich op andere goederen, w.o. textiel, zal gaan richten. Bovendien: „cotton is a roof over the army and an explosive for the navy". Onder de gestelde voorwaarden houdt men dus in de Verenigde Staten ter dege rekening met het voortduren van een hoog katoenverbruik.

Voorts zal het — bij de bestaande internationale prijsverschillen voor katoen — geenszins aan buitenlandse belangstelling voor Amerikaanse katoen ontbreken. Voor zover de kopers een verdere daling van de prijzen voor niet-Amerikaanse katoen in het verschiep zien, zal het volle gewicht dezer wereldvraag eerst later blijken, als meer definitieve gegevens over de grootte der diverse oogsten bekend zijn. Bovendien speelt de Amerikaanse exportpolitiek (vooral haar „timing" en tempo) een essentiële rol. Bedenkt men, dat tegen eind Juli a.s. de wereldvoorraden met meer dan ca 5 miljoen balen t.o.v. een jaar geleden geslonken zullen zijn, en nauwelijks meer dan ca 11 miljoen balen zullen bedragen, zodat de verhouding tussen wereldvoorraad en -verbruik nog slechts ongeveer 1 : 3 zal zijn tegenover normaliter zeker 1 : 2, dan mag men verwachten, dat de toekomstige vraag ook een component voor noodzakelijke voorraadaanvulling zal inhouden, hetzij quantitatief of kwalitatief, in verband met een onevenwichtig geworden samenstelling. Hierbij is dan nog af-

gezien van de invloed van eventuele plannen voor „stockpiling". Indien de vermelde schattingen voor wereldproductie (ca 35 miljoen balen) en wereldverbruik (ca 33 miljoen balen) in het komende jaar gerealiseerd zouden worden, dan lopen de katoenvoorraden op van ca 11 tot 13 miljoen balen. Hierdoor zou de voorraadintering, welke dit jaar heeft plaats gevonden, gedeeltelijk weer teniet zijn gedaan. Een ander belangrijk punt, verband houdende met de wereldvraag naar katoen, is het feit, dat de dollarnood thans voor verschillende, belangrijke katoenverbruikende landen hetzij aanzienlijk minder is dan voorheen of (althans tijdelijk) verdwenen is.

Deze en andere argumenten zullen ongetwijfeld uitvoerig besproken worden in de bijeenkomst van het Katoen- en Katoeninterscomité, onderdeel der „International Materials Conference", welke in Juni plaatsvindt. Zoals bekend, is de „International Materials Conference", (I.M.C.) een uitvloeisel van de Truman-Atlee besprekingen in December jl., daarna gesticht op initiatief van Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten. In de katoengroep zijn zowel een aantal grote als kleine producerende als consumerende landen vertegenwoordigd, w.o. de Benelux. Behalve Rusland en China, ontbreken Egypte en Pakistan (Arabische Liga) in het kamp der producenten. De taak van iedere „I.M.C.-commodity group" is omschreven als het beschouwen der aanbodpositie en het opstellen van aanbevelingen voor het opvoeren der productie alsmede een zo goed mogelijke distributie en besteding van de betreffende schaarse grondstof. Als deze katoengroep vergaderd, zullen de oogstberichten alweer een duidelijker beeld daarvan geven. De eerste officiële raming van het katoenareaal in de Verenigde Staten wordt echter eerst op 9 Juli a.s. bekend gemaakt. Anderzijds zijn de katoenbehoeften der aangesloten landen per questionnaire opgevraagd.

Met de gevleugelde woorden van een Amerikaanse katoen-official, die schrijver dezes eens vertelde, dat z.i.: „Cotton either promises more and gives less or promises less and gives more than any other crop I know" wordt dit overzicht besloten, of met andere woorden: „the unexpected always happens".

Washington, 22 Mei 1951.

H. J. KUHLMETJER, econ. drs.

Consumentencoöperaties in Zweden

Inleiding.

Als in vrijwel geen enkel ander Europees land spelen in Zweden de consumentencoöperaties een rol in het economisch leven. Een enkel cijfer om deze stelling te verdedigen: op de 7.000.000 inwoners, die Zweden telt, zijn 840.000 gezinnen aangesloten bij een consumentencoöperatie; daar volgens de officiële cijfers de gemiddelde gezinssterkte 3,6 personen bedraagt, zijn dus rond 3.000.000 inwoners, of ongeveer 43 pCt van de gehele Zweedse bevolking, verbonden aan de coöperatieve beweging.

Een dergelijke belangrijke organisatievorm in het economisch leven van een bepaald land verdient ook in het buitenland de aandacht. Dit is te meer het geval, omdat de Zweedse consumentencoöperaties in hun organisatie enige bijzondere bedrijfseconomische aspecten bieden. Door de zeer gewaardeerde voorlichting van enige voormannen der coöperatieve beweging, die met een begrijpelijke trots hun gegevens verstrekten, kunnen wij de Nederlandse lezers iets mededelen over dit onderwerp¹⁾.

¹⁾ Zij, die nader kennis willen nemen, mogen wij verwijzen naar een door de uitgeverij der Zweedse coöperaties, de Kooperativa Förbundets Bokförlag, in de Engelse taal gepubliceerd boek met veel diagrammen, schema's en foto's: Anders Hedberg: „Consumers Cooperation in Sweden", Stockholm 1949; naar het weekblad der coöperatieve beweging „Vi" („Wij"), dat in een oplage van meer dan 700.000 exemplaren verschijnt en naar het tweewekelijkse orgaan „Kooperatören" („De Coöperator"), dat bestemd is voor het kader der Zweedse coöperatieve beweging.

Er bestaan in Zweden ongeveer 700 consumentencoöperaties, die alle aangesloten zijn bij een centraal orgaan, dat tevens optreedt als inkoop- en productiecentrale, „Kooperativa Förbundet", in het vervolg naar het Zweedse voorbeeld K. F. te noemen. Deze centrale organisatie speelt, zoals wij nog zullen uiteenzetten, een zeer grote rol in het economisch leven. Het is, om een in deze dagen op staatkundig gebied veel gebruikt begrip te bezigen, „de derde macht" naast de in Zweden zo invloedrijke organisaties van werknemers en werkgevers. Door zijn prijspolitiek heeft het de Zweedse consumenten herhaaldelijk beschermd tegen de prijsverhogende gevolgen van afspraken tussen de beide andere machten en ook tegen de gevolgen van binnen- en buitenlandse prijsafspraken der ondernemers.

De consumentencoöperaties, die vrijwel allemaal de naam van „Konsum" of van „Kooperativa" dragen — voor de bezoekers van Zweden is elk van deze namen een bekende aanduiding in het stadsbeeld — hebben haar leden onder alle klassen der Zweedse bevolking, zonder dat nochtans een evenredigheid bestaat tussen de verdeling der gehele Zweedse bevolking en die van de leden der coöperaties over de verschillende bevolkingsgroepen. Onderstaand overzichtje toont dat duidelijk aan.

	Zweedse bevolking	Zweedse coöperatoren
Industrie-arbeiders	28 pCt	36 pCt
Boeren en landarbeiders	30 pCt	20 pCt
Andere arbeiders	12 pCt	20 pCt
Ambtenaren, vrije beroepen en werkgevers	20 pCt	15 pCt
Handelsmensen en winkeliers	10 pCt	9 pCt
Totaal	100 pCt	100 pCt

Deze 700 consumentencoöperaties exploiteren met K. F. samen ongeveer 7.000 coöperatieve winkels. De grootste coöperatie is uiteraard die van de hoofdplaats Stockholm met meer dan 125.000 leden en meer dan 700 winkels. In de dunbevolkte streken van het Noordelijke deel van Zweden, Norrland, Jämtland en Lapland, tellen de coöperaties soms zeer weinig leden en hebben zij slechts een enkele winkel, waar dan ook vrijwel alles te koop is.

Het zou te ver voeren om een overzicht te geven van de geschiedenis der Zweedse coöperatieve beweging en evenmin kunnen uitvoerige uiteenzettingen over op zichzelf heel interessante onderdelen worden gegeven. Slechts enkele punten, die ook voor de buitenlander van belang zijn of die een bedrijfseconomisch aspect van algemene aard bieden, zullen worden behandeld.

Opzet der coöperaties.

Hoewel de coöperatieve gedachte ook in Zweden eerst gegroeid is na de roemrijke pioniers van Rochdale, hebben toch de Zweedse coöperaties een veel ruimer karakter gekregen dan organisaties, wier doel het uitsluitend is om het brood of de suiker of welk ander artikel ook, enige öres goedkoper te verschaffen. Deze coöperaties hebben veeleer de opzet om ook in het economisch leven de democratie te verwezenlijken. Zweden is een democratisch land bij uitnemendheid en de Zweed is democraat in hart en nieren. Totalitaire bewegingen, van welke richting ook, hebben in dit land geen kans. Zoals men de huidige staatsinrichting nastreefde als democratie in het politieke leven, zo bevordert men de coöperatie als de bij uitstek democratische uiting van het economisch leven. Typerend is, dat men in de meeste publicaties van de Zweedse coöperatieve beweging veel meer aandacht besteed vindt aan vragen van organisatorische aard, van evenredige vertegenwoordiging der leden in de verschillende organen e.d., dan aan zuiver economische problemen. Al zouden wij niet gaarne willen beweren, dat de economische zijde van de coöperatie niet de aandacht heeft. Graag gebruikte slagzinnen als bijv.: „Wij bewijzen, dat de grootste onderneming bestuurd kan worden op zuiver democratische grondslagen” spreken in dit verband boekdelen.

De coöperatieve beweging als „derde macht”.

K. F., in 1899 opgericht als centraal contactpunt tussen de plaatselijke coöperaties, heeft zich ontwikkeld tot fabrikant, groothandelaar en zelfs tot detaillist.

Als fabrikant bezit K. F. niet minder dan 30 industriële ondernemingen, meestal tot stand gekomen, wanneer prijsafspraken tussen binnen- en/of buitenlandse ondernemers een druk op de consument trachtten te leggen, of wanneer de consument in de knel kwam bij een afspraak tussen werkgevers en werknemers. Om een enkel voorbeeld te noemen: toen in 1921 het kartel van Zweedse margarinefabrikanten een boycott tegen de coöperaties begon, resulteerde dit in de stichting van een eigen margarinefabriek in Norrköping. Een soortgelijke aanval door een kartel van Zweedse korenmolenbezitters deed de grote korenmolens der coöperaties verrijzen; eerst in 1922 de „Tre Kronor” („Drie Kronen”) te Kvarnholmen-eiland bij het begin van de haven van Stockholm, later — in 1924 — de „Tre Lejon” („Drie Leeuwen”) te Göteborg. In 1926 brak de coöperatieve beweging een van de sterkste Zweedse monopolies, die van het gummi-overschoenen-kartel. Wie Zweden en zijn klimaat kent, weet, dat daar gummi-

overschoenen tot de noodzakelijke levensbenodigdheden behoren.

Tot 1931 was de voorziening van de Zweedse markt met elektrische gloeilampen in handen van de buitenlandse concerns. De coöperatieve beweging in Zweden kocht toen een fabriek in Stockholm, de „Luma” en deze transactie deed de prijs der gloeilampen met niet minder dan 50 öre per stuk dalen. Voor de exploitatie der fabriek werd contact gezocht met de coöperatieve bewegingen in de andere Scandinavische landen. Ook in Oslo is nu een „Luma”-fabriek der coöperaties en in 1936 werd te Glasgow door de Zweeds-Schotse „British Luma Cooperative Electric Lamp Society” een fabriek geopend.

In 1937 wist K. F. de oudste en grootste Zweedse fabriek voor porcelein en aardewerk, de Gustavsbergs Porslinsfabrik, in bezit te krijgen. Deze fabriek werd op een modernere en economischer basis geplaatst en heeft een wereldnaam, zowel voor huishoudelijke als voor artistieke producten. In 1939 werd te Gustavsberg ook de productie van sanitair ter hand genomen.

Ook in verschillende andere sectoren der productie heeft K. F. zijn ondernemingen. Vermelden wij nog de productie van kasregisters door K. F., omdat deze van grote invloed was op de Zweedse betalingsbalans. Tot 1931 moest Zweden alle kasregisters importeren, meest uit de Verenigde Staten, tegen hoge prijzen. In dat jaar nam K. F. de productie ter hand. Terwijl de meeste onderdelen gemaakt worden in private Zweedse ondernemingen, worden de registers gemonteerd in een eigen fabriek van K. F. Momenteel wordt van deze „Hugin” kasregisters de helft naar het buitenland geëxporteerd.

Van de activiteit van K. F. op het gebied der productie gaat een grote preventieve werking uit op de ondernemers, die weten, dat een prijsopdriving, niet alleen op het gebied der noodzakelijke levensbehoeften, de Zweedse coöperatieve beweging in het geweer brengt.

De beginselen, die K. F. huldigt ten aanzien van de productiesector, zijn nooit officieel geformuleerd. Uit haar politiek valt echter op te maken — men zie ook het reeds geciteerde werk van Anders Hedberg —, dat de volgende richtlijnen worden gevolgd:

1. K. F. financiert zijn ondernemingen uitsluitend met eigen middelen;
2. de omstandigheid, dat K. F. een artikel in zo'n omvang verkoopt, dat een lonende productie mogelijk zou zijn, is niet een voldoende grond om zelf de productie ter hand te nemen;
3. wanneer de consumenten, die samenwerken om producten van goede kwaliteit te verkrijgen tegen redelijke prijzen, dit op andere wijze kunnen verwezenlijken, neemt K. F. de productie niet ter hand;
4. K. F. neemt alleen aan de productie deel, wanneer zijn fabriek technisch en economisch de toets der critiek kan doorstaan;
5. als nationale instelling is K. F. verplicht de productie van nieuwe producten ter hand te nemen, wanneer dit in het belang van Zweden is;
6. onder alle omstandigheden verdient de productie van goederen, die door de leden algemeen gebruikt worden en die een belangrijk deel uitmaken van hun „panier de vivre”, de voorkeur.

K. F. als groothandelaar.

Een belangrijk onderdeel van de taak der centrale organisatie is uiteraard het inkopen van goederen voor de aangesloten coöperaties, die echter geheel vrij zijn van waar zij hun goederen wensen te betrekken. In de practijk komt dit wel hierop neer, dat zij van of door middel van K. F. kopen. De distributie-organisatie van K. F. behoeft geen beschrijving; het is duidelijk, dat de distributie-

kosten aanzienlijk lager zijn dan voor de particuliere groothandelaar.

Ook internationaal treedt K. F. als groothandelaar op; samen met de coöperatieve organisaties van Noorwegen, Denemarken en Finland werd reeds in 1918 het „Nordisk Andelsforbund” opgericht. Dit orgaan is het import-agentschap voor de Scandinavische coöperatoren voor allerlei producten als koffie, fruit, enz. Het heeft kantoren in Kopenhagen en in Londen. Wat koffie aangaat, en koffie is in Zweden wat thee is in Engeland, kan nog gezegd worden, dat K. F. meer dan de helft van alle koffie in Zweden importeert. Zoals bekend heeft de gedachte, die voorzat bij de oprichting van het „Nordisk Andelsforbund”, in 1939 geleid tot de stichting van het „International Cooperative Trading Agency” te Londen.

K.F. als kleinhandelaar.

Meer als bedrijfseconomische bijzonderheid dan als belangrijk onderdeel van de taak van K. F. moet toch wel worden vermeld, dat, hoewel K. F. de kleinhandel als regel overlaat aan de plaatselijke coöperaties, hij zelf als kleinhandelaar optreedt door het exploiteren van een aantal schoenenwinkels in de voornaamste plaatsen, welke winkels, „Sko-Konsum”, niet alleen aan de aangesloten coöperaties, doch ook aan particulieren leveren. Deze bijzonderheid is te wijten aan de omstandigheid, dat de schoenenmode snel wisselt en de modellen moeilijk gestandaardiseerd kunnen worden, waardoor een snelle verkoop geboden is.

De werkzaamheden van K. F. op cultureel gebied.

Hoewel dit onderwerp in een economische beschouwing eigenlijk niet op zijn plaats is, moet toch vermeld worden, dat K. F. ook in het Zweedse culturele leven een belangrijke rol speelt. Wij noemen hier slechts haar uitgeverij, die, het zij hier terzijde vermeld, de voornaamste uitgeverij van werken op economisch gebied in Zweden is. Zo werd o.a. in vertaling uitgegeven het werk van Silverstolpe „Economics for Everybody” („Nationalekonomi för alla”), terwijl ook het bekende werk van Hicks „The Social Framework” en de Oxford-studie „The Economics of Full Employment” in Zweedse tekst door de uitgeverij van K. F. werden verzorgd. Verder heeft K. F. de voornaamste inrichting voor schriftelijk onderwijs, „Brev-Skolan”.

De financiering der plaatselijke coöperaties.

De wijze, waarop de plaatselijke coöperaties gefinancierd worden, kan het duidelijkst gedemonstreerd worden door vermelding van de laatst gepubliceerde gecombineerde balans van alle plaatselijke coöperaties.

(in miljoenen kronen).

Activa.		Passiva.	
Gebouwen en grond	199,9	Crediteuren	45,1
Inventaris	9,4	Leningen	6,0
Goederen	84,2	Nog te betalen goederen	57,4
Debiteuren	8,8	Deposito's der leden	39,9
Kas en bank	56,5	Pensioenfondsen	12,5
Aandelen in coöperatieve fabrieken	3,3	Aandelenkapitaal	81,7
Effecten	67,4	Reserve	147,4
		Handelwinst	39,5
	429,5		429,5

Men ziet hieruit, dat de financiële positie der plaatselijke coöperaties zeer sterk is.

Ieder kan in de winkels der plaatselijke coöperaties kopen tegen de zelfde prijzen en op de zelfde voorwaarden. Ook de niet-leden krijgen hun aandeel in de winst. Zorgvuldig waakt men er voor, dat de coöperaties geen „closed shops” worden, waarin de leden profiteren van de niet-leden. Lid van de plaatselijke coöperatie kan men worden zodra men voor een bedrag van 150 kronen aan goederen heeft gekocht. De aansprakelijkheid der leden is beperkt tot het bedrag van hun aandeel.

De prijspolitiek der coöperaties.

Van de Engelse voorgangsters namen de Zweedse coöperaties in de aanvang het beginsel over, dat de coöperaties moesten verkopen tegen de geldende marktprijzen, d.w.z. tegen de prijzen, die de normale winkeliers vroegen. In het begin was dit ook wel de verstandigste politiek. De coöperaties waren nog in opkomst en haar verkopen omvatten slechts een klein deel van de totale verkopen. Bovendien konden de jonge verenigingen de hogere inkomsten best gebruiken voor de versteviging van haar positie en voor de vorming van een reservefonds.

Toen echter de coöperaties in betekenis toenamen en in vele plaatsen de belangrijkste kleinhandelaars werden, begon men in te zien, dat de coöperaties haar passieve prijspolitiek moesten laten varen en een meer actieve rol moesten gaan spelen, hetgeen met zich bracht, dat de coöperaties de prijzen gingen vast stellen op een uiteraard zo laag mogelijk peil. Hierdoor werd in tweërlei opzicht een economisch voordeel bereikt; in de eerste plaats verdwenen de niet-efficiënte particuliere winkeliers van de markt, in de tweede plaats verplichtte een kleine winstmarge de coöperaties zelf zo economisch mogelijk te handelen. Ook op het gebied van de kleinhandel treffen wij het verschijnsel aan, dat wij op het terrein van de productie reeds signaleerden: de aanwezigheid van de coöperaties heeft een preventieve werking, wat de prijsverhogende strevingen der particuliere ondernemers aangaat.

De coöperaties en de spaarbanken.

Ook op het gebied van het spaarwezen bewegen de Zweedse coöperaties zich. Het is hier voornamelijk K. F., die optreedt, terwijl de plaatselijke organen meer als agenten werkzaam zijn. Ook sommige plaatselijke coöperaties hebben nog een spaarbank. Een gezond beginsel is hier, dat de spaargelden uitsluitend belegd worden in effecten, die gemakkelijk te realiseren zijn en niet in de transacties der coöperaties. Zowel de individuele leden als de coöperaties kunnen bij K. F. hun gelden in bewaring geven. Op een balansstaat van 514,5 mln kronen komen de spaargelden op de creditzijde voor met 148,1 mln kronen, terwijl op de debetzijde de post effecten 142,5 mln kronen bedraagt.

De coöperaties en het verzekeringswezen.

Of het nu komt, doordat de Zweedse sociale wetgeving vele risico's overneemt of doordat het karakter van het Zweedse volk niet „insurance-minded” is, wij willen dit niet beoordelen — een feit is het, dat de gedachte om zich zelf te verzekeren tegen alle mogelijke risico's, nooit sterk heeft geleefd. Ook op dit punt hebben de coöperaties zeer opvoedend gewerkt. Reeds in 1908 stichtte K. F. een brandverzekeringsmaatschappij, „Samarbete”, in 1914 gevolgd door een levensverzekeringmaatschappij, „Folket”, welke maatschappijen in 1924 onder een gemeenschappelijke leiding werden geplaatst, terwijl „Samarbete” zich ook met de andere verzekeringstakken ging bezig houden. Deze maatschappijen hebben het verzekeringswezen zeer bevorderd en een verlagende invloed op de verzekeringspremies uitgeoefend. De fondsen dezer maatschappijen hebben voorts de coöperatieve beweging zeer bevorderd; een groot deel der fondsen heeft een uitbouw der coöperaties mogelijk gemaakt.

Als alle andere verzekeringmaatschappijen staan ook deze coöperatieve instellingen onder toezicht van het Nationale Verzekerings Toezicht. Zij zijn de voornaamste Zweedse instellingen op het gebied van het verzekeringswezen. Bij „Samarbete” lopen 435.000 polissen, terwijl meer dan 750.000 personen onder haar ongevallenverzekering vallen. „Folket” administreert meer dan 360.000 levensverzekeringen. Volgens de laatste gegevens bedragen

de fondsen van beide maatschappijen 203 mln kronen. De maatschappijen werken door middel van herverzekeringsovereenkomsten nauw samen met de coöperatieve verzekeringmaatschappijen van Engeland, België, Noorwegen, Finland en IJsland.

Slotopmerking.

De coöperatieve beweging heeft haar geharnaste, vaak fanatieke verdedigers en haar evenzeer gewapende en even fanatieke bestrijders. In deze strijd zullen wij ons niet mengen. Het was slechts onze bedoeling de aandacht te vestigen op datgene, wat deze beweging in een in vele opzichten met ons verwant land wist op te bouwen. Uit het bovenstaande zal de lezer kunnen concluderen, in hoeverre de Zweedse coöperaties er in zijn geslaagd haar bijdragen te leveren voor de nationale welvaart van Zweden.

Het prijsniveau in Zweden is op het ogenblik zeer hoog; daar kunnen wij, die zo langzamerhand toch ook wel wat gewend zijn, ons bijna geen begrip van vormen. In hoeverre onder dergelijke omstandigheden de prijsverlagende invloed der coöperaties van veel belang is, is een vraagstuk op zich zelf. Maar in ieder geval blijft de bijdrage der coöperaties om het voortbrengings- en verdelingsproces zo economisch mogelijk te doen verlopen.

Op dit gebied hebben de Zweedse coöperaties, evenals op dat van de beïnvloeding der betalingsbalans, haar land grote diensten bewezen.

's-Gravenhage.

F. BREEDVELT.

INGEZONDEN STUK

De heer J. H. Seijlhouwer te Amsterdam schrijft ons:

In uw nummer van 9 Mei 1951, blz. 350, wordt een beschouwing gewijd aan de Prijzenbeschikking Handelsmarges 1951.

Ofschoon ik persoonlijk van mening ben, dat op deze Prijzenbeschikking Handelsmarges 1951 zeer ernstige critiek kan worden uitgeoefend uit hoofde van het feit, dat de tekst van deze Beschikking elk perfectionisme mist, zou ik niettemin hierop niet willen ingaan, omdat een dergelijke critiek een klein boekdeeltje zou kunnen vullen.

Belangrijker acht ik het echter, om binnen het kader van uw weekblad te wijzen op een economische consequentie welke zeer ernstig is.

Dat de Prijzenbeschikking niet geldt voor de transitohandel en de exporterende handel blijkt nergens uit, doch gelukkig is er art. 3 van de Prijsopdrivings- en Hamsterwet 1939, waarin staat, dat de Minister slechts voor de binnenlandse markt bepalingen mag maken. Deze twee deviezenproducerende takken van handel blijven dus buiten de werkingssfeer van de Prijzenbeschikking Handelsmarges 1951.

Hoe staat het echter met de zeker zo belangrijke importerende handel? Indien deze tak van handel onder de werking van de Prijzenbeschikking valt, en dit is kennelijk de bedoeling, wat zijn dan de gevolgen?

De importeur wordt voor zijn bedrag voor kosten en winst gebonden aan het tijdvak 1 Juni 1949 t/m 31 Mei 1950 (art. 1-b van de Beschikking). Dit bedrag voor kosten en winst mag hij voegen bij zijn inkoopsprijs, resp. de vervangingswaarde (art. 1-a). Als dus in de basisperiode 1 Juni 1949 t/m 31 Mei 1950 zijn inkoopsprijs 100 was, zijn invoerrechten 20 en zijn winst 10, dan was de verkoopprijs 130. Indien thans zijn inkoopsprijs 200 is, hetgeen in enkele takken van handel het geval is, dan is het zijn kostprijs alleen al met invoerrechten mede $200 + 40 = 240$, doch hij mag slechts verkopen voor $200 + 30 = 230$, aangezien het bedrag voor kosten en winst $20 + 10$ niet mag worden verhoogd.

Wat is dat voor onzin? Mag de Regering wel van de prijsstijging profiteren door verhoging van invoerrechten en mag de importeur die niet doorberekenen?

En als het antwoord daarop moet zijn, dat dit natuurlijk niet de bedoeling is en de importeur dus als gunst de invoerrechten wel mag doorberekenen, wat is dan de strekking van prijsbeheersmaatregelen, die de winst aantast, dat de Regering het prijsniveau verhoogt door het heffen van een groter bedrag aan invoerrechten, maar die niet toestaan, dat de importeur zijn winstmarge in het geheel iets verhoogt? Kan de ontwerper van de Prijzenbeschikking niet de moeite nemen hier behoorlijk te formuleren wat mag en wat niet mag?

Dit ter inleiding.

Welke invloed zal de Prijzenbeschikking door het binden van handelsmarges voor de importeur echter op de betalingsbalans hebben? (Ik neem nu maar aan, dat de importeur de gunst heeft of verkrijgen zal de invoerrechten door te berekenen). Een belangrijk deel van de Nederlandse import loopt via de handel en wanneer dus de Nederlandse importeur in zijn interesse beperkt is tegenover een buitenlandse exporteur, die wel graag winst maakt, dan behoeft het geen betoog, dat de betalingsbalans van Nederland onmiddellijk zeer nadelig wordt beïnvloed. Welk belang heeft het dan voor de Regering om de Nederlandse importeur tegenover zijn tegenpartij met de rug tegen de muur te plaatsen? Heeft de Regering zich gerealiseerd, dat de Prijzenbeschikking in de praktijk daarop neerkomt, dat de winstverdeling tussen de buitenlandse leverancier en de Nederlandse importeur dwingend wordt gewijzigd ten gunste van de buitenlandse leverancier? Met andere woorden, de Prijzenbeschikking heeft tot tendentie, dat voor Nederland per jaar tientallen tot eens tientallen miljoenen guldens aan deviezen verloren gaan.

Ik heb dan ook sterk de indruk, dat de Beschikking zeer slecht doordacht is en kennelijk meer gedacht is aan het vervaardigen van een officieel politiek propagandageschrift dan aan het uitvoerdigen van een regeling tot beheersing van de prijzen.

Met het bovenstaande cijfervoorbeeld is het ook wel duidelijk, dat het economisch van geen enkel belang is, of een prijs, welke in de basisperiode 130 bedroeg en zich thans op 250 laat stellen (aangenomen, dat 40 invoerrechten doorberekend mogen worden), nu werkelijk op 250 blijft staan of 255, 260 of 265 wordt. Van ontzettend veel meer belang is echter het feit, dat Nederland zuinig omgaat met zijn deviezen en dit grote belang wordt in het geheel niet gediend, integendeel een verkwisting op grote schaal wordt in de hand gewerkt.

Ik meen wel, dat dit feit zo scherp mogelijk dient te worden belicht.

LONDON LETTER

What has the average working man to do with the decline in the price of gilt-edged stocks? For the most part he holds none and is contemptuously envious of those who do. So far as he has any savings, well, there's a bit of, insurance, maybe; there might even be a pension. Yes, there are a few savings certificates tucked away, some of each issue as they have appeared. And, in many cases, he is buying his own house. Well, what has the average working man to do with gilt-edged stocks, the stock exchange (even if the present building was put up 150 years ago) silk top-hats and the like?

Once he might have felt, if he were one of the serious, studious types, that a rise in the bank rate would cause unemployment to increase. But a rise in the interest rates

— that was beyond him. It belonged to the mystery of the spiteful banker's parlour.

Yet fairly soon the recent changes in the interest rate structure might force their unwelcome attentions upon him. For the very simple reason that he is buying his house through a building society. Strictly speaking, he is not buying a house *through* a society, for that means that he went to a society where he saw a number of houses, and chose one. No, that is the function of the estate agent. Our working — or for that matter, middle-class — man borrowed money from the building society and is repaying the debt he undertook with joy and enthusiasm.

There are some peculiar features about building societies. First, with that British-like perversity for putting wrong labels on parcels, they do not and never have built houses or anything else. And second — heresy to the orthodox financier — they borrow short and lend long.

In the beginning a group of men would form a terminating society, pool their savings and when enough had been collected, a house would be purchased for the one with the luck to draw the right card out of the hat. Then he and the unlucky ones would go on saving until the second house was built. This went on until all the members had their own houses and all was well. Personally, I can think of a number of problems that could have arisen in this simple society, but there are enough present day problems to engage us. As time went on, the permanent society came into being, borrowing money from those with funds to spare and lending to those in need. Thus, the character changed but the old idea of dealing with men known personally continued. This aspect is reflected by most of the nine hundred odd societies having titles with a very parochial flavour. At a later stage some of the societies amalgamated to form nation-wide organisations, while some have remained purely local. The old names remain, however, and there is nothing to show that the Halifax Building Society has assets of £ 165 millions and is the largest society in the country.

The bulk of the societies are quite small affairs. Yet, with the giants, they control assets of more than £ 1,250 millions. And that as the Americans, would say, aint' hay. These societies are referred to collectively as the movement. The majority belong to an Association. But they are independent of each other. Although the competition between them has to be seen to be believed, they all tend to move in the same direction.

There are two main methods of repaying loans. The one consists of paying a sum regularly which will extinguish the debt and pay the interest in a given time, usually twenty years. The sum at the beginning of the term consists largely of interest and contains little in the way of capital return. By the end of the period; the position is reversed and the bulk is capital repayment and only a small amount of interest. The method has disadvantages; if the breadwinner dies, the house would probably have to be sold, even though the society is not hard-hearted and unscrupulous. The question of tax also enters into the matter. This can be explained best by referring to the second method of repayment. The money is borrowed for a fixed period, say twenty years and no direct attempt is made to reduce the capital sum. But an endowment policy for the loan is taken out. Thus, if the breadwinner dies, the house passes, free of encumbrance, to the next of kin. That is a great advantage. But there are others. A man in normal health in the late twenties can get an endowment of £ 100, payable in twenty years or on death whichever is the sooner, for an annual payment of £ 4. Thus, he has not to repay the whole of the loan. He will pay, in aggregate only £ 80 in premiums. According to our tax laws, insurance premiums rank for tax rebates, provided they are not outside of limits which cover the normal person. This rebate is up

to 3s. 6d. in the £, so that a person paying tax at the full standard rate, would pay roughly £ 67 in premiums after getting the rebate. So much for the repayment side.

The objection is always raised that under this endowment method, interest remains constant and must be heavier under the other system. True. But have you seen our tax laws? If I live in a house of my own, I must pay income tax. If the house is not entirely mine, I can charge up interest payments against the tax. Supposing that I live in a house rated at £ 20 per annum. If it belongs entirely to me, and I pay full standard rate I must pay tax of 20 times 9s. 6d. i.e. £ 9.10s. If I have a loan of £ 500 at 4 per cent., I pay the society £ 20 and nothing in income tax. That means, if the loan is repaid, I am only £ 10.10s. better off. Then, I am borrowing money at a net £ 2.2s. per cent.

The „catch” is that few persons can see how this can be possible, and the advantage is a direct consequence of the high rate of tax. Later, of course, the revenue might benefit by way of death duties. And in any case a property owning democracy is a bulwark against communism.

As this idea spreads, so the building societies are tying up their money for longer periods. The old even spread of the portfolio has gone and somewhere in the middle of the next twenty years, a nasty gap exists when little capital will be flowing back. What happens if the lenders want to have their money back; some is payable on demand, and some on notice up to six months — longer periods are rare. The societies will simply have to persuade the lender or some one else to lend. That means a higher rate of interest to the lender. And that eventually means the borrower has to pay more. Ah yes! the contracts provide for the raising of the rate of interest in certain circumstances. That would make the endowment plan less attractive, and would partly correct the lack of capital repayments.

The change of interest rates would, however, not be selective and borrowers under the first plan would either have to pay more each week or month, or extend the period of the loan. Put this way, the link between thousands of working class and middle class families and the interest rate is obvious. (The number of mortgages is estimated to be 1,500,000 and the average amount £ 700).

Since the yield on gilt-edged has risen, and national savings certificates have been made more attractive, there might be withdrawals from the building societies on a fairly large scale. Alternatively, a cessation of the flow of fresh funds — they totalled £ 110 millions in 1950 — could prove very embarrassing. These results could also come from lenders withdrawing funds in order to counteract the rise in the cost of living. A rise in the interest charged to borrowers might be necessary because costs of administration are rising, and since no reduction in interest to lenders can be contemplated, the pressure might have to be put on the borrower.

The societies would be very reluctant to make this more, if only because of the jeers that would come from some left-wing politicians and because of the hardship which would be caused to thrifty people. But there might come a time when the fall in gilt-edged stocks, the stock exchange and silk hats would have something to do with the working classes. Though it seems vaguely old-fashioned to say so.

The rates relating to building societies are 4 per cent. borrowers, and between $1\frac{3}{4}$ and $2\frac{1}{4}$ per cent. for lenders, according to the length of notice. The latter rates might not seem very attractive, but as tax is paid by the society, the values to the payer of tax at the standard rate is between $3\frac{1}{3}$ and $4\frac{1}{4}$ per cent. The societies do not have to pay full tax. They are given a special rate fixed by the Inland Revenue. This rate is obtained after admitting that many investors in building societies do not pay full standard rate of tax, and an estimate is made of the average tax

rate of all investors. In other words, those who pay full standard rate obtain a benefit at the expense of those who do not. And this arrangement has been ratified for another five years by two Socialist Chancellors.

Meanwhile, Ministers of Health are restricting the number of houses that can be built for private ownership. And the building societies have to find much of their business transferring houses from one person to another at prices which are continually rising because of inflation.

Truly Britain has gone places since 1945.

London, June 1, 1951.

HENRY HAKE.

BOEKBESPREKINGEN

De nieuwe Huurwet met haar voornaamste uitvoeringsvoorschriften, door Mr P. M. J. Nolet, N. Samsom N.V. - Uitgever - Alphen aan den Rijn 1951, 192 blz., f 8,75.

Bij de N.V. Samsom te Alphen aan den Rijn verscheen, typografisch keurig verzorgd, bovengenoemd werk van de hand van een schrijver, die, zowel in zijn huidige ambtelijke functie van rechter in de Arr. Rechtbank te Alkmaar als destijds in die van hoofd van de juridische afdeling van het Directoraat-Generaal van de Prijzen, geacht kan worden met deze materie zowel theoretisch als praktisch vertrouwd te zijn.

Terecht merkt de schrijver in zijn voorwoord op, zich in het algemeen op het standpunt te hebben gesteld, „dat de Huurwet als nieuwe „nationale” regeling op dit gebied bij voorkeur een eigen leven zou moeten gaan leiden”. Nochtans heeft Mr Nolet niet geschroomd hier en daar een persoonlijke mening te lanceren, welke niet steeds ieders onverdeelde instemming zal genieten en waarvan omtrent de meerdere of mindere juistheid de praktijk uiteindelijk een uitspraak zal moeten doen.

Bij de bespreking van de Huurwet heeft de schrijver de indeling van de Wet op de voet gevolgd en daarbij de artikelen zelf aan een meer of minder uitvoerige bespreking onderworpen. Naast de volledige tekst van de Huurwet zijn voorts opgenomen de voornaamste uitvoeringsvoorschriften, t.w. Besluit bijzondere huurprijzen (met aantekeningen), tekst Beschikking van de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting d.d. 2 Februari 1951 en het Huuradviescommissiebesluit.

Aan de bespreking van Wet en uitvoeringsbesluiten gaat een inleiding vooraf, waarvan het de bedoeling is — aldus de schrijver — „ons eerst te bezinnen op de voornaamste punten van verschil t.a.v. de regelingen die tot dusver hebben gegolden, omdat tegen de achtergrond hiervan de zin en strekking van de nieuwe regelingen beter kunnen worden verstaan”. Het is o.a. deze inleiding, welke op verschillende punten tot tegenspraak prikkelt. Waar de schrijver zich, ter rechtvaardiging en verklaring van het ingrijpen der Overheid op het gebied van de huren, beroept op de vorige wereldoorlog, toen van „geleide economie” nog veel minder sprake was dan thans en „de centrale overheid zich gedwongen zag regelingen te treffen die niet veel minder ingrijpend waren dan die welke thans gelden”, worden o.i. enige belangrijke punten van verschil uit het oog verloren. Allereerst, dat reeds in 1916 de Huurcommissiewet tot stand kwam, waarbij het de eigenaren mogelijk werd gemaakt huurverhoging te bepleiten en te verkrijgen indien deze konden aantonen, met de geldende huren niet meer tot een sluitende exploitatierekening te geraken. Voorts, dat de bouwkostenindex destijds samen met een minder stringente huurpolitiek er toe leidde, dat reeds 5 jaar na het einde van de eerste wereldoorlog de aanbouw van nieuwe woningen op economische basis

mogelijk bleek. Mr Nolet's stelling op blz. 3: „Bovendien is het duidelijk, dat het niet wel aangaat t.a.v. de lonen maxima te stellen, m.a.w. t.a. van een bepaalde categorie van burgers het vrije spel der maatschappelijke krachten buiten werking te stellen, indien men niet bereid is ten aanzien van een andere categorie, zo de omstandigheden daartoe aanleiding geven, hetzelfde te doen”, doet ons de vraag stellen, waarom deze aanleiding gevende omstandigheden thans enkel nog moeten gelden voor het onroerend goed, mede in aanmerking genomen de intussen ontstane wanverhouding tussen inkomen en huur enerzijds, de kostprijs van nieuwe woningen anderzijds. Node missen wij dan ook in deze inleiding de erkenning van deze Huurwet als een eerste stap op de weg, welke zal moeten voeren tot een huurprijs, welke in een economisch verantwoorde verhouding staat tot de waarde van de „woondiensten”! De mening van de geachte schrijver, „dat het zeker in de aanvang van de werking der Wet niet zo heel gemakkelijk zal vallen de verhoging over de gehele linie door te voeren” blijkt in de praktijk te pessimistisch te zijn geweest, wellicht mede in belangrijke mate verklaard door de met de huurverhoging gepaard gegane ingrijpende belastingcompensaties voor de grote meerderheid der huurders.

De afschaffing der strafsancities acht de schrijver juist, vnl. gezien van uit het gezichtspunt van zuiverder verhoudingen tussen partijen. De beste waarborg voor de nakoming der huurprijzvoorschriften ziet de auteur in het scheppen van een reële machtspositie voor de huurders en hierin is de Wetgever z.i. geslaagd. („De verhuurder is in het systeem van de Huurwet dan ook in beginsel onvrij om huurprijzen te verhogen of tot ontruiming te dwingen”). Met de wetgever is ook de schrijver van oordeel, dat de positie van de onderhuurder moeilijk afdoend te regelen is. Enige versterking van de positie van deze categorie ziet hij in het hanteren van het wapen der vorderingsbevoegdheid krachtens de Woonruimtetwet en de mogelijkheid voor onderhuurders tot terugvordering van onverschuldigd betaalde bedragen.

De afschaffing der prijzenbureaux voor onroerende zaken acht Mr Nolet een vooruitgang, daar z.i. de incidentele prijsvaststellingen via de administratie niet met dezelfde waarborgen tegen machtsmisbruik en willekeur zijn omkleed als zulks met rechterlijke beslissingen het geval is. Echter betreurt de schrijver het, dat in afwijking met het oorspronkelijk ontwerp — waarbij de huurprijzvaststelling geheel aan de gewone rechter werd overgelaten — het instituut der zgn. huuradviescommissies in het leven werd geroepen. In hoofdstuk 3 voert de schrijver hiertegen aan, dat „wij in de toekomst weliswaar geheel in naam, maar misschien toch niet geheel in feite van de zuivere ambtelijke prijsvaststellingen, waar deze wet een eind aan wilde maken, verlost zullen zijn”.

In tegenstelling met de auteur achten wij de huuradviescommissies een nuttig instituut. Men verlieze niet uit het oog, dat met betrekking tot de hoofdhuren de geschillen over de betalingsverplichting van de huurders in het algemeen financieel van weinig betekenis zullen zijn, terwijl inzake geschillen tussen onderhuurders en onderverhuurders wordt verwacht, dat in de gemoedelijke sfeer, welke, naar men hoopte, in genoemde commissies zal heersen, de overgrote meerderheid der geschillen zullen kunnen worden opgelost en een te zware belasting van het gerechtelijk apparaat kan worden voorkomen.

Volge hieronder nog enkele kanttekeningen op het commentaar van de schrijver inzake de artikelen 4, 8 en 9.

Terecht concludeert Mr Nolet, dat de bevoegdheid van de Kroon krachtens de redactie van art. 4 is beperkt tot het vaststellen van „huurprijzen” en zij zich niet uitstrekt tot het vaststellen van prijzen voor enige bijkomende prestatie buiten die van de enkele ingebruikgeving van het

onroerend goed (blz. 53). „De vergoeding voor bijkomende prestaties wordt in het onderhavige artikel (bedoeld wordt art. 9) uitputtend geregeld”.

Het derde lid van art. 9 nu noemt Mr Nolet de vergaarbak, waaronder z.i., zulks in afwijking met onze opvatting, niet zou vallen de regeling voor de vernieuwing van centrale installaties en andere apparaten, welke ten gerieve van de huurder in een woning zijn aangebracht. Mr Nolet verwijst ten deze naar art. 11 van het Besluit Bijzondere Huurprijzen en de hierop gebaseerde beschikking van de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting van 2 Februari 1951.

Naar ons oordeel echter is deze materie reeds bij de Huurwet geregeld en wel onder lid 3 van art. 9, waartoe wij ons beroepen op de schriftelijke gedachtenwisseling in het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, stuk no. 1529 - 4, blz. 19, 2e alinea, en de Memorie van Antwoord der Regering, stuk no. 1529 - 5, blz. 22.

Voorts heeft het ons gefraspeerd, dat Mr Nolet bij zijn commentaar op art. 8 te kennen geeft van oordeel te zijn, dat de weigering van een nieuw behang of een ander opknappertje de huurder automatisch een lagere huurprijs verschuldigd zou doen zijn. Wij achten deze opvatting bepaald onjuist en brengen in herinnering, dat de Regering bij de berekening van het algemeen huurverhogingspercentage o.a. in aanmerking heeft genomen een geringer bedrag aan binnenonderhoudswerk dan dat, hetgeen voor 1940 onder de dwang der toen bestaande verhoudingen aan de woningen moest worden ten koste gelegd. Waar dit artikel dan ook gewaagt van „indien verplichtingen, welke bij huur en verhuur van onroerend goed ingevolge de wet op de verhuurder rusten, na 9 Mei 1940 ten laste van de huurder zijn gebracht”, enz. menen wij hieronder te moeten verstaan: verplichtingen krachtens het B.W. en huurcontract.

Als een bijdrage tot verduidelijking van de bedoeling van de wetgever en een handleiding voor hen, die met de interpretatie van de Huurwet van doen zullen hebben, lijkt ons dit boek een nuttige aanwinst. Het geeft stof tot overdenking en kan aldus mede helpen tot een zo juist mogelijke benadering van de bedoelingen van de wetgever. Voor leken lijkt het ons echter niet de meest geschikte leidsman. De praktijk van de Huurwet zal hiertoe op een later tijdstip mogelijk de gelegenheid scheppen.

's-Gravenhage.

HERMSE.

Current Economic Problems, door Henry William Spiegel. Uitgegeven door The Blakiston Company. Philadelphia, 1949.

Dit „textbook” onderscheidt zich door de frisse wijze, waarop de problemen zijn behandeld en gegroepeerd. De schrijver, hoogleraar aan de Catholic University of America in Washington, D.C., verdeelt de vraagstukken nl. in die met betrekking tot „economic progress”, „economic security”, „the balance of freedom and order”, „international peace”. Onder „economic progress” worden besproken bevolkingsvraagstukken, kapitaalvorming en het nationale inkomen, onder „economic security” arbeids- en werkgelegenheidsproblemen, de positie van de consument, vakverenigingswezen, levensverzekering, huisvesting en individuele beleggingsvraagstukken. Onder „the balance of freedom and order” worden behandeld de concentratie van economische macht, overheidsingrijpen in de economie, overheidsfinanciën, defensieproblemen, problemen van spoorwegen en nutsbedrijven, onder „international peace” die van de internationale handel en betalingen. Daaraan is nog toegevoegd een drietal hoofdstukken over

de speciale problemen van de landbouw, van het Zuiden en van het Westen van de Verenigde Staten.

Deze summier opsomming brengt de ordelijke organisatie van het boek niet tot uiting. Men wordt vooral getroffen door het logisch verband, dat de schrijver ondanks of misschien dank zij de genoemde indeling in vieren tussen de onderdelen van de materie weet te brengen.

Het boek is hoofdzakelijk afgestemd op de Verenigde Staten doch de voorbeelden zijn algemeen genoeg gekozen om ook voor de niet-Amerikaanse student van nut te zijn. Het is voor universitair gebruik bedoeld als een complement op „principles of economics”.

De benadering van de stof is bijna steeds met behulp van de nationaal-inkomen-methode, dus uit macro-economisch oogpunt. Doordat het boek zowel problemen met een meer theoretisch als strict praktisch karakter (bijv. levensverzekering, individuele investeringsvraagstukken) uiteenzet, verkrijgt de lezer een veel beter inzicht in de nauwe samenhang tussen theorie en praktijk dan in de normale inleidingen tot de economie het geval kan zijn. De speciale vraagstukken van de Amerikaanse landbouw en van het Zuiden en Westen van de Verenigde Staten worden zeer verdienstelijk samengevat. In het bijzonder de bespreking van het Zuiden en Westen is nieuw voor een inleiding in de economie.

Samenvattend kan dit boek zeker als een aanwinst voor de economisch didactische literatuur beschouwd worden en het heeft dan ook reeds zijn weg in verscheidene Amerikaanse universiteiten gevonden.

Washington.

J. KAUFMANN.

INTERNATIONALE NOTITIES

De inkomsten van het Amerikaanse bedrijfsleven

De „Monthly Letter” van „The National City Bank of New York” van vorige maand bevat een aantal gegevens betreffende de inkomsten van enkele honderden Amerikaanse ondernemingen gedurende het eerste kwartaal van 1951. Hieruit blijkt, dat de omzet naar waarde van vrijwel alle betrokken ondernemingen aanzienlijk hoger was dan in de overeenkomstige periode van vorig jaar. De toename der ontvangsten werd in aanzienlijke mate teniet gedaan door de sterke stijging der belastingen, lonen en materiaal-kosten. Niettemin stegen de gezamenlijke netto-inkomsten van de 550 rapporterende ondernemingen ten opzichte van het eerste kwartaal van 1950 van \$ 1.014 mln tot \$ 1.318 mln, d.w.z. met 30 pCt. Vergeleken met het vierde kwartaal van het afgelopen jaar, toen zij \$ 1.539 mln bedroegen, daalden zij echter met 14 pCt.

Uiteraard waren de procentuele toenemingen der netto-inkomsten ten opzichte van het eerste kwartaal van 1950 voor de bedrijfstakken verschillend. De relatief grootste stijging deed zich voor in de ondernemingen uit de groepen dranken (85 pCt), pulp en papierproducten (79 pCt), petroleumproducten (50 pCt), bouwnijverheid (52 pCt), spoorwegmateriaal (95 pCt) en andere metaalproducten (85 pCt). Aanzienlijk minder was de stijging van het netto-inkomen in die ondernemingen, die zich bezighouden met de fabricage van voedingsmiddelen (9 pCt), tabaksproducten (3 pCt), elektrische apparaten, radio's en televisietoestellen (8 pCt) en auto's (6 pCt).

Voor vele ondernemingen ging de uitbreiding der activiteit gepaard met een daling van de winstmarge op verkopen. Onderstaand staatje, dat de veranderingen in de verkopen en netto-inkomsten van een honderdtal grote industriële ondernemingen bevat, geeft hiervan een indruk.

(in miljoenen dollars).

	1e kwartaal 1950	1e kwartaal 1951	Toeneming 1e kw. 1951 t.o.v. 1e kw. 1950	Idem, in pCt
Ontvangsten uit ver- kopen e.d.	6.912	9.436	2.524	37
Kosten, excl. belas- tingen	6.026	7.865	1.839	31
Inkomen vóór belas- tingen	886	1.571	685	77
Belastingen	345	930	585	170
Netto-inkomen na aftrek van belas- tingen	541	641	100	18
Belastingpercentage Netto-inkomen per omgezette dollar .	7,8 S.cent	6,8 S.cent		

Zoals uit het staatje blijkt nam het netto-inkomen in deze groep ten opzichte van het eerste kwartaal van 1950 toe met 18 pCt. Aangezien het netto-inkomen in mindere mate steeg dan het bruto-inkomen, werd de gemiddelde winstmarge kleiner; zij daalde van 7,8 tot 6,8 dollarcent per omgezette dollar. Voor de additionele omzet van \$ 2.524 mln bedroeg zij slechts 4,0 dollarcent. Deze cijfers doen zien, dat de sterke toeneming der omzetten de fabrikanten in doorsnee in staat stelde de stijging der productiekosten, die anders de winstmarge nog meer zou hebben gedrukt, te compenseren. De inkomsten bleven op hun beurt de belangrijkste bron, waaruit de middelen voor financiering der verdere expansie konden worden geput.

De investeringen in de Amerikaanse petroleumindustrie

Dat de petroleum in het economisch — en politieke — leven een zeer belangrijke rol speelt, is algemeen bekend. Minder bekend is vermoedelijk, dat petroleum in de wereldhandel, althans naar volume, de grootste post vormt. De hoeveelheid petroleum en petroleumproducten, die in 1950 internationaal werd verhandeld, beliep, aldus lezen wij in „Westminster Bank Review” van vorige maand, om en nabij de 165 miljoen metrieke tonnen. Op zichzelf is dit hoge cijfer niet zo verrassend, wanneer men bedenkt, dat de wereldpetroleumproductie het afgelopen jaar werd geraamd op 522,8 miljoen metrieke tonnen.

Het ligt voor de hand, dat de moderne petroleum-industrie, teneinde tot een dermate grote productie in staat te zijn, grote behoefte heeft aan kapitaal voor investeringsdoeleinden. Enige indruk hiervan geven de cijfers, die over de investeringen in de petroleumindustrie van de Verenigde Staten, die in 1950 51,6 pCt van de wereldproductie voor haar rekening nam, beschikbaar zijn. Het geaccumuleerde geïnvesteerde bedrag in deze industrie werd per ultimo 1950 geraamd op \$ 32.000 miljoen. Hierin is begrepen een bedrag van \$ 2.172 miljoen, dat gedurende 1950 is aangewend voor uitbreiding, verbetering en modernisering. Laatstgenoemd bedrag komt overeen met ca \$ 14,50 per hoofd der bevolking in de Verenigde Staten. Bovendien werd nog \$ 228 miljoen door de oliemaatschappijen aangewend voor ontwikkeling der petroleumindustrie overzee.

Van het bedrag, dat voor uitbreiding der binnen de Verenigde Staten gelegen petroleumindustrie werd aangewend, was ongeveer \$ 1.360 miljoen bestemd voor opsporing en ontwikkeling van petroleum- en aardgasreserves. Een indruk van de kracht, waarmee deze onderzoeken ter hand worden genomen, verkrijgt men na kennisneming van het feit, dat de landoppervlakte, die voor dit doel is verpacht, ongeveer 322.000 vierkante mijlen beslaat en 10,6 pCt van de totale land- en binnenlandse wateroppervlakte van de Verenigde Staten omvat.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef de afgelopen week vrij ruim, ondanks het passeren van de ultimo. Oorzaak hiervan was hoogstwaarschijnlijk, dat de banken gedurende Mei hun liquide positie zeer hebben versterkt door het niet verlenen van vervallend schatkistpapier. De korte termijnen noteerden gedurende de verslagweek $1\frac{5}{10}$ — $1\frac{3}{8}$ pCt, Augustus/September papier $1\frac{7}{16}$ — $1\frac{1}{2}$ pCt en Januari/April papier $1\frac{1}{2}$ pCt. De callgeldnotering bleef op 1 pCt gehandhaafd.

Op 28 Mei 1951 had De Nederlandsche Bank volgens haar weekstaat f 167 mln schatkistpapier in portefeuille en een voorschot aan het Rijk verleend van f 11 mln, terwijl tenslotte onder de post „voorschotten en beleningen” per 1 Mei nog f 48 mln aan de Staat werd verstrekt (waarvan tot dusverre nog niet werd vermeld, dat aflossing heeft plaatsgevonden). Neemt men in aanmerking, dat de Staat 2 Januari 1951 een tegoed van f 86 mln bij De Nederlandsche Bank had, dan is door het Rijk de laatste 5 maanden derhalve ca f 350 mln aan middelen bij de circulatiebank verkregen. Voorts nam het Rijk nog callgeld bij de banken op; per 23 Mei bedroeg de omvang daarvan f 55 mln. Tegenover dit alles staat, dat het ten laste van de Staat uitstaande bedrag aan schatkistpromessen en -biljetten in deze periode daalde met niet minder dan ca f 650 mln. Er is dus sprake van schuldverplaatsing, niet van schuldcreatie, en hierin vindt De Nederlandsche Bank aanleiding om aan het Rijk, zonder bezwaar te maken, voortdurend middelen te verschaffen: Deze bereidheid heeft ten gevolge, dat het Rijk, ondanks zijn grote financieringsbehoefte, niet in de noodzaak verkeert om pogingen te doen om door het bieden van hoger rente op de geldmarkt middelen te verkrijgen. Dit vormt de grondoorzaak van het feit, dat het renteniveau op de geldmarkt, dat practisch geheel wordt bepaald door de afgifteprijzen van de agent van het Ministerie van Financiën, de laatste maanden, in tegenstelling tot vrijwel alle andere rentetarieven in Nederland, niet is gestegen.

De kapitaalmarkt.

Gedurende de verslagweek vertoonde het koerspeil op de aandelenmarkt voor het eerst sinds een aantal weken enige stijging. Aan de revaluatievoorstellen van de E.C.E., welke o.a. een verhoging van de koers van de gulden t.o.v. de dollar impliceren met het doel de betalingsbalans te versterken, werd weinig aandacht besteed. Inderdaad komt een dergelijk bericht slecht te pas in de kraam dergenen, die steeds op overluiden toon over „inflatie” en „de zwakke positie van de gulden” spreken en daarbij trachten het belegend publiek tot aandelenbelegging te bewegen. Documenten als de onlangs gepubliceerde deviezennota en de weekstaten van De Nederlandsche Bank boden in dit verband uiteraard de laatste tijd meer mogelijkheden.

De dividendverhoging der Koninklijke heeft tot dusverre nog steeds geen invloed gehad op de koers van dit fonds. Uit hoofde van een bepaalde grote transactie met het buitenland ontstaat ter beurze nl. steeds aanbod wanneer de koers in de buurt van 300 pCt komt, hetgeen een koersstijging daarboven verhindert.

De obligatiekoersen vertoonden gedurende de verslagweek veranderingen naar beide zijden. Op 1 Juni is de laatste tranche investeringscertificaten verhandelbaar geworden. Zij, die vroeger gedwongen waren geblokkeerd geld in deze obligaties te „beleggen”, kunnen dus nu ook het laatste gedeelte hiervan in vrij geld omzetten, zij het dat verkoop ter beurze momenteel een koersverlies van ca 10 pCt van het nominale bedrag meebrengt. Op 1 Juni viel het aanbod uit dergelijke verkopen nogal mee.

	25 Mei 1951	1 Juni 1951
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	149,8	151,0
Industrie	213,5	215,8
Scheepvaart	167,3	166,1
Banken	121,2	123,1
Indon. aandelen	51,2	51,5

Aandelen.		
A.K.U.	171	174
Philips	247	247
Unilever	225	232 ¹ / ₂
H.A.L.	170	173
Amsterdam Rubber	113 ¹ / ₂	117 ¹ / ₄
H.V.A.	121 ¹ / ₂	126
Kon. Petroleum	295 ¹ / ₂	299 ³ / ₄

Staatsobligaties.		
2 ¹ / ₂ pCt N.W.S.	70 ⁷ / ₈	72
3—3 ¹ / ₂ pCt 1947	90 ¹ / ₄	89 ³ / ₈
3 pCt Invest. certif.	91 ¹ / ₁₆	90 ³ / ₈
3 ¹ / ₂ pCt 1951	97 ¹ / ₂	97
3 pCt Dollarlening	99 ⁵ / ₈	99 ⁵ / ₁₆

J.C.B.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data		Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, lui- dende in bui- tenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal- middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings- accorden	Voorschotten in rekening in rekening- courant	
							Saldi in rekening courant
Data		Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				Andere saldi van niet-inge- zetenen
			Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voort- vloeiende uit betalings- accorden	
23 Apr. '51		1.191.824	752.650	1.895	266.613	94.082	
7 Mei '51		1.193.992	778.536	2.382	248.561	155.097	
15 Mei '51		1.193.897	740.169	2.439	226.988	156.757	
21 Mei '51		1.193.626	729.162	2.000	227.299	154.183	
28 Mei '51		1.193.651	755.781	2.100	230.328	159.808	
4 Juni '51		1.193.719	780.755	1.361	210.977	184.846	
23 Apr. '51		2.682.331	2.041.684	19.821	1.427.544	353.658	
7 Mei '51		2.739.732	2.140.080	19.231	1.427.544	406.908	
15 Mei '51		2.705.918	2.050.451	—	1.469.589	304.360	
21 Mei '51		2.673.799	2.076.877	—	1.469.589	334.470	
28 Mei '51		2.709.270	2.125.958	—	1.469.588	368.507	
4 Juni '51		2.749.749	2.189.373	3.928	1.469.588	401.628	

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

STAAT I.

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1951.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Januari 1951	Februari 1951	Maart 1951	April 1951	Totaal 1 Jan. 1951- t/m ult. April 1951	Raming jaar 1951
Loonbelasting	84,2	95,9	42,6	60,5	283,3	635,0
Dividendbelasting	2,2	8,9	2,8	2,8	16,6	52,5
Commissarissenbelasting	0,7	1,0	0,3	1,1	3,2	7,0
Vereveningsheffing	27,8	34,5	15,2	27,7	105,2	250,0
Rechten op de invoer	34,1	37,8	44,0	44,2	160,1	450,0
Bijzondere wijnbelasting	—	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Accijns op zout	2,2	0,2	0,3	0,2	3,0	3,5
Accijns op gedistilleerd	8,4	7,6	8,8	8,8	33,6	100,0
Accijns op bier	1,0	1,2	1,5	1,4	5,0	16,0
Accijns op suiker	6,9	8,3	6,6	6,5	28,4	75,0
Accijns op tabak	27,7	25,4	20,4	23,2	96,7	265,0
Belasting op gouden en zilveren werken	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,6
Omzetbelasting	110,6	120,6	82,3	118,0	431,5	1.150,0
Rechten van zegel ¹⁾	6,1	2,8	2,5	2,5	13,8	28,0
Rechten van registratie	4,0	3,1	5,1	4,4	16,6	40,0
Rechten van successie, enz.	8,9	8,6	8,1	8,5	34,0	72,0
Motorrijtuigenbelasting	3,7	3,2	3,4	9,6	19,9	57,0
Totalen	328,5	359,3	243,9	319,5	1.251,2	3.201,6
¹⁾ Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissionairs in effecten	0,5	0,4	0,4	0,3	1,7	—

¹⁾ Ten gevolge van afrondingen behoeven de totalen niet met de som der posten overeen te stemmen.

STAAT II.

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Januari 1951	Februari 1951	Maart 1951	April 1951	Totaal 1 Jan. 1951- t/m ult. April 1951	Raming jaar 1951
Inkomstenbelasting	93,0	92,2	103,6	100,4	389,3	840,0
Vermogensbelasting	8,6	8,6	9,6	9,5	36,2	80,0
Vennootschapsbelasting	49,0	28,9	26,4	29,4	133,7	445,0
Grondbelasting ¹⁾	7,9	4,8	3,1	1,5	17,4	28,0
Personele belasting ¹⁾	3,7	4,1	5,5	6,2	19,5	25,7
Ondernemingsbelasting ¹⁾	28,8	26,9	28,9	27,5	112,1	—
Totalen	191,0	165,6	177,0	174,5	708,1	1.418,7

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermeningsvuldigingfactor.

STAAT III.

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1951.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Januari 1951	Februari 1951	Maart 1951	April 1951	Totaal 1 Jan. 1951 t/m ult. April 1951	Raming jaar 1951
Vermogensaanwasbelasting	5,0	2,3	2,3	4,4	14,0	50,0
Vermogensheffing incens	1,7	1,4	0,7	0,9	4,7	20,0
Totalen	6,7	3,7	3,0	5,4	18,7	70,0

¹⁾ Gegevens omtrent de betalingswijze worden niet meer door de belastingadministratie verzameld; praktisch bestaat nog slechts de mogelijkheid tot betaling in vrij geld en door inlevering van staatschuld.

STAAT IV.

Aanslagregeling der kohierbelastingen en buitengewone heffingen ¹⁾.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1950 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1950	In Jan. t/m April '51 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1950/1951	In Jan. t/m April '51 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1951/1952	Totaal ontvangen in Jan. t/m April 1951 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. April 1951
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	895,0	338,6	0,3	389,3	844,6
Vermogensbelasting	75,5	34,3	0,0	36,2	73,6
Vennootschapsbelasting	161,4	— 9,3	90,4	133,7	108,8
Grondbelasting ¹⁾	18,7	0,2	9,0	17,4	10,5
Personele belasting ¹⁾	17,6	34,1	—	19,5	32,3
Ondernemingsbelasting ¹⁾ ..	251,7	48,2	—	112,1	187,7
Totalen	1.419,9	446,2	99,7	708,1	1.257,6

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 — 4 = 5.

²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT V.

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1950	Opgelegd t/m ult. April 1951 boekings-tijdvak 1950/1951	Raming jaar 1951.	Opgelegd t/m ult. April 1951 boekings-tijdvak 1951/1952
Inkomstenbelasting	740,0	608,3	840,0	0,3
Vermogensbelasting	60,0	60,0	80,0	0,0
Vennootschapsbelasting	250,0	483,9	445,0	90,4
Grondbelasting ¹⁾	30,0	27,3	28,0	2,9
Personele belasting ¹⁾	24,0	18,3	25,7	—
Ondernemingsbelasting ¹⁾ ..	100,0	0,7	—	—
Totalen	1.204,0	1.198,4	1.418,7	93,6

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoever de belastingdienst is gevorderd

met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1951 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1950 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1950/'51 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1951 in het boekings-tijdvak 1951/'52.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

PRODUCTIE AAN NIEUWE VERZEKERINGEN VAN 57 LEVENS-VERZEKERINGMAATSCHAPPIJEN IN NEDERLAND ¹⁾.

(in miljoenen gulden)

Periode	Kapitaal-verzekering	Rente-verzekering	Volks-verzekering	Totaal
Totaal 1947	626,5	733,6	206,4	1.566,5
Totaal 1948	689,5	921,5	210,4	1.821,4
Totaal 1949	655,9	928,1	197,7	1.781,7
1950 December ..	87,3	109,6 ²⁾	15,7	212,6
1951 Januari ..	54,5	62,3 ²⁾	16,7	133,5
Februari ..	66,3	73,8 ²⁾	18,5	158,6
Maart ..	66,3	87,3 ²⁾	18,3	171,9
April ..	69,5	97,4 ²⁾	20,1	186,9

¹⁾ Bron: C.B.S.

²⁾ Gekapitaliseerd door vermenigvuldiging met 10; inclusief opvoedings-rente.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.

(in miljoenen gulden)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Tot. '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	—380,1
Tot. '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	— 40,7
Tot. '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	—113,9
Tot. '49	288,3	401,2	689,5	322,7	359,5	682,2	+ 7,3
Tot. '50	285,1	418,0	703,1	389,2	428,9	818,1	—115,0
Jan. '51	24,5	41,0	65,5	35,1	43,1	78,2	— 12,7
Febr. '51	22,8	38,3	61,1	42,4	46,4	88,8	— 27,7
Mrt '51	19,3	27,5 ²⁾	46,8	46,7	42,7 ²⁾	89,4	— 42,6

¹⁾ Bron: Statistisch Bulletin C.B.S.

²⁾ Voorlopige gegevens.

beschikbare krachten

Gezocht een verantwoordelijke functie in het bedrijfsleven door

ENERGIEKE KRACHT

33 jaar, alg. ontw., 8 jaar kantoor- en fabriekservaring, uitstekende talenkennis, representatief en organisatorisch vermogen, econ. drs. (bedr.econ.), 3 jaar Indonesië (res. off. M.A.). Br. onder no. ESB 23-3, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

vacatures

HET UITGEVERSBEDRIJF N. SAMSON N. V.

te Alphen aan den Rijn

zoekt een

ECONOOM

OF ERVAREN ADMINISTRatieve KRACHT

die tot taak zal krijgen het ontwerpen van formulieren ten dienste van de administratie en organisatie van het bedrijfsleven.

Geëist worden: een ruime mate van oorspronkelijkheid en initiatief, commercieel inzicht, kennis van administratieve problemen.

Geboden wordt: een zelfstandige, zeer afwisselende werkring op behoorlijk niveau met goede vooruitzichten.

Eigenhandig geschreven brieven met opgave van leeftijd, theoretische opleiding, praktische loopbaan, persoonlijke omstandigheden, godsdienst, verlangd salaris, enz. binnen 14 dagen te richten aan het Laboratorium voor toegepaste psychologie, Vossiusstraat 54-55, Amsterdam, onder no. S 247.

GEMEENTE BUSSUM.

Ten behoeve van het instellen van een sociografisch onderzoek van de gemeente kan in de gemeente Bussum tijdelijk worden geplaatst een

SOCIOGRAAF

op een nader overeen te komen beloning.

Sollicitatie-brieven worden ingewacht bij de burgemeester vóór 16 Juni 1951.

De Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel roepen sollicitanten op naar de betrekking van

ADJUNCT-COMMIES TER PROVINCIALE GRIFFIE,

werkzaam te stellen op de 4e afdeling.

Jaarwedde f 2.400 tot f 3.600 met 4 éénjaarlijkse verhogingen van f 180 en 4 van f 120, exclusief de bekende toelagen volgens Rijksregeling.

Vereiste: Diploma Gemeente-Administratie.

Gezegelde sollicitatiestukken binnen veertien dagen na de verschijning van dit blad in te zenden aan de Heer Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel.

Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

diversen

Te koop: **DELAHAYE 1948 CABRIOLET**, 70.000 km gelopen, geheel prima conditie. Prachtwagen. Ieder deskundig, onderzoek toegestaan. Parelgruis, blauw-lederen bekleding, zwart linnen kap. El. schakeling. Berm-, achter-, zoeklichten, enz. A. C. Huijter, Bachlaan 15, Bilthoven. Tel. K 3402-2776. Bez. na tel. afspraak.

Te koop: **FIAT 500 cc Cabriolet 1949**. Nieuw model, 37000 km gelopen, nieuwe banden. Prima staat. Wegens aanschaffing van grote auto f 3800,—. Uitsluitend brieven H. L. Fentener van Vlissingen, Landhuis, Helmond.

JAARBEURS STOCKHOLM

(S:t Eriks Mässa: 25 Aug. - 9 Sept. '51)

- Voor deelnemers speciaal jaarbeurscontingent.
- CIHAN regelt huur, ontwerp, opbouw en inrichting van de stands, in-, uit- en doorvoormaliteiten, transport van alle expositiegoederen.
- Kosten betaalbaar in Nederlandse gulden.
- Aanmelding deelnemers zo spoedig mogelijk in verband met beperkte ruimte.
- Samenwerking met het Nederland-Noord-Europa Instituut.

Alle inlichtingen telefoon 77.19.58 (K 1700)

Afdeling Buitenlandse Jaarbeurzen. Kantoor 9-17 uur.

CENTRAAL INSTITUUT TER BEVORDERING V. D. BUITENLANDSE HANDEL (CIHAN) - DEN HAAG - BEZUIDENHOUTSEWEG 64

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Osse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs